Xibaaru jàmm bu Almasi Yeesu, ci jottlib Luug

Ubbite gi

Luug ak Jëf ya benn téere la bu ëmb ñaari pàcc. Ñaar ñépp a indi ni Yàlla jëkka wooye bànni Israyil ba noppi, doora woo mboolem xeet yi, ngir ñu barkeele ci Ibraayma.

Ci pàcc bu jëkk bi, nettalib Luug Yerusalem la dox jëm, ëttu kërug cosaanu askanu Yawut. Ñaareelu pàcc bi, Jëf ya, Yerusalem la bawoo, jëm ci xeeti àddina yi ci des, doora tëje fi Póol birale nguuru Yàlla ca dëkk ba ñuy wax Room, péeyu nguur gu mag ga.

Pàcc bu jëkk bi nettali dundu Almasi Yeesu, ni ko Luug indee, ñetti dog la.

Dog bi ci jiitu moo di liggéeyu Yeesu ca Galile ca Israyil, wetu bëj-gànnaaram.

Ñaareel bi moo di yoonam wu yàgg wa mu jëme Yerusalem. Ci biir woowu yoon la dalale nit ñi ci àlluwa ju yees ju leen xamal ni Yàlla taxawale nguuram, te mu woroo ak ni kaaŋ-fóorey Israyil dégge nguuru Yàlla ca yooyu jant.

Ñetteelu dog bi, ci la Luug indi ni Almasi Yeesu sarxee bakkanam ca Yerusalem, te gannaaw gi mu dekki, ba firndeel ne moo di buuru Israyil, te moo di Sangub àddina dëgg.

[1] Bare na ñu fexee bind ab nettalib mbir, yi
sotti woon ci sunu biir, [2] noonee nu ko jote ca
ña ko fekke woon ca ndoorte la, te seede yooyu
mujj doon jawriñi kàddug Yàlla. [3] Moo tax man
it, ma fas laa yéenee bindal lépp ba mu jekk, yaw
Tewofil mu tedd mi, gannaaw ba ma gëstoo mbir
mépp, dale ko ca ndoorte la, ba mu leer nàññ.
[4] Su ko defee nga xam xéll ne li ñu la jàngal, lu
wér péŋŋ la.

Malaaka yégle na juddub Yaxya

[5] Jant ya Erodd dee buuru réewum Yawut yi,
ab sarxalkat la woon bu ñuy wax Sàkkaryaa,
bokk ci làngu sarxalkat, yi askanoo ci Abiya, te
soxnaam Elisabet askanoo ci Aaróona. [6] Ñoom
ñaar ñépp a juboon, Yàlla seede, te mucc ayib ni
ñuy jëfe santaane yeek ndigali yooni Boroom bi.
[7] Amuñu woon doom nag, ndax Elisabet manul
woona am doom, te it booba ñoom ñaar ñépp a
dem ba màggat.
[8] Sàkkaryaa la làngam aye woon, muy def
liggéeyu carxalam fa kanam Yàlla. [9] Ba ñu tegoo
bant, na ko sarxalkat yi baaxoo woon, moom la
bant ba dal, mu wara dugg biir néegu Boroom
bi, ngir taal fa saraxu cuuraay.
[10] Mbooloo mépp nag a nga woon ca biti di
julli, ca waxtuw saraxu cuuraay boobu. [11] Ci
biir loolu menn malaakam Boroom bi jekki feeñu
Sàkkaryaa, ca wetu ndijooru sarxalukaayu cu-
uraay ba. [12] Ba ko Sàkkaryaa gisee daa
jaaxle, tiitaange jàpp ko. [13] Malaaka ma ne
ko: «Sàkkaryaa, bul tiit, ndax sa ñaan nangu
na. Elisabet sa soxna dina am doom ju góor,

nanga ko tudde Yaxya. 14 Dinga am mbégte ak
bànneex, te ñu bareey bég ci juddoom, 15 ndax
ku màgg lay doon, Boroom bi seede. Biiñ ak
lenn luy màndee nag, du ko naan, Noo gu Sell
gi mooy dale ca biiru ndeyam, solu ko ba fees.
16 Niti bànni Israyil ñu bare, moo leen di waññi ci
Boroom bi seen Yàlla. 17 Mooy ndaw li koy jiitu,
ànd ak leer ga ak xam-xam, ba woon ca Yonent
Yàlla Ilyaas, ba waññi xolu baay ci doomam,
waññi ku déggadi ci xelum aji jub, loolu yépp
ngir waajal aw xeet ba ñu jekk ngir Boroom bi.»

18 Sàkkaryaa nag ne malaaka mi: «Lu may
def ab takk ci loolu ba mu bir ma? Ndax man
màggat naa, te sama soxna it làq na ay fan.»
19 Malaaka ma ne ko: «Man maay Jibril miy
taxaw fi kanam Yàlla. Dañu maa yónni ngir ma
wax ak yaw, yégal la bii xibaaru jàmm. 20 Léegi
nag, dama ne, gannaaw gëmuloo sama kàddu,
giy jot, sotti, dinga luu te dootuloo mana wax, ba
kera loolu di am.»

21 Ci biir loolu mbooloo maa ngay xaar
Sàkkaryaa, jaaxle lool ndax yàggaayam ca biir
néeg Yàlla ba. 22 Ba mu génnee nag, manula wax
ak ñoom. Ñu daldi xam ne am na lu ko feeñu ca
néeg Yàlla ba. Ma nga leen di liyaar, manatula
wax.

23 Naka la Sàkkaryaa fégal ayu carxalam, daldi
ñibbi. 24 Gannaaw gi, soxnaam Elisabet ëmb.
Lëlu na juróomi weer. Ma nga naan: 25 «Lii
Boroom bee ma ko defal ci jant yi mu ma geesoo,
ba teggil ma sama gàcce gi ci biir nit ñi!»

Jibril yégle na juddub Yeesu

26 Ba Elisabet tolloo ci juróom benni weeram,
ca la Yàlla yebal Jibril malaaka mi, dëkk bi ñuy
wax Nasaret ca diiwaanu Galile, 27 ci janq bu
digoo séy ak waa ju ñuy wax Yuusufa te bokk
ci waa kër Daawuda. Janq ba Maryaama lañu
koy wax. 28 Malaaka ma agsi ba ca moom, ne
ko: «Jàmm nga am, yaw mi ñu baaxe, Boroom bi
yaw la àndal.»

29 Waxi malaaka ma nag jaaxal Maryaama,
muy xalaat lu nuyoo boobu mana tekki.
30 Malaaka ma ne ko: «Maryaama, bul tiit, ndax
daje nga ak yiwu Yàlla. 31 Dinga ëmb, ba jur
doom ju góor; nanga ko tudde Yeesu. 32 Ku
màgg lay doon, te dees na ko wooye Doomu
Aji Kawe ji. Boroom bi Yàlla moo koy jagleel
nguurug Daawuda maamam. 33 Mooy nguuru fi
kaw waa kër Yanqóoba ba fàww, te nguuram du
foq mukk.»

34 Ci kaw loolu Maryaama laaj malaaka mi ne
ko: «Nu loolu di ame, te man xawma góor?»
35 Malaaka mi ne ko: «Noo gu Sell gi mooy
wàccsi ci yaw, dooley Aji Kawe ji yiir la. Moo
tax itam ku Sell kiy juddoo ci yaw, dees na ko
wooye Doomu Yàlla. 36 Te kat Elisabet sa mbokk
mi itam ëmb na doom ju góor te fekk ko màggat.
Ki ñu doon wooye jigéen ju jaasir, mu ngi nii ci
juróom benni weeram, 37 ndax Yàlla, dara tëwu
ko.» 38 Maryaama daldi ne: «Maa ngi, di jaamub
Boroom bi. Nii nga waxe, na ame noonu ci man.»

Ba loolu amee malaaka ma bàyyikoo ca moom,
dem.

Maryaama seeti na Elisabet

39 Ci fan yooyu la Maryaama fabu gaaw,
jëm diiwaanu tund ya, ca dëkkub Yude, 40 ba
Sàkkaryaa dëkke. Mu agsi ca kër ga, nuyu Elisa-
bet. 41 Naka la Elisabet dégg nuyoob Maryaama,
doom ja mu ëmb yëngu ca biiram. Elisabet daldi
feese Noo gu Sell gi. 42 Mu àddu ca kaw ne: «Yaa
gëna barkeel ci jigéen ñi, sa doom ji nga ëmb it
barkeel na! 43 Ana ku ma doon ba sama ndeyu
Sang di ma seetsi? 44 Naka la sa kàddug nuyoo
tàbbi sama nopp rekk, sama doom ji yëngu ci
sama biir bi ndax bég. 45 Ndokklee yaw mi gëm
ne mbir mi ñu la yégal, te mu tukkee ci Boroom
bi dina sotti!»

Maryaama woy na mbaaxu Yàlla

46 Maryaama nag ne:
47 «Sama xol laay màggale Boroom bi,
samag noo laay bége Yàlla mi may musal,
48 moo geesu bii jaamam bu tekkeedi,
ba maasoo maas doxe fi wooye ma boroom mbég mi,
49 nde Kiy Boroom doole moo ma defal jaloore,
sellnga ñeel naw turam.
50 «Yërmandeem a ñeel ay ragalkatam,
maas ci kaw maas.
51 Dooley loxoom la defe ay jaloore,
tasaare ñi jikkowoo réy-réylu,
52 wàccee buur yi ci seeni gàngune,
yékkati baadoolo yi.
53 Ñi xiif, mu reggal leen lu neex,
ñi duunle, mu dàqe loxoy neen.
54 Moo wallu bànni Israyil, jaamam,
bàyyee ko xel yërmandeem,

55 noonee mu ko dige woon sunuy maam,
ñeel Ibraayma ak askanam ba fàww.»
56 Maryaama toog na fa Elisabet lu wara
tollook ñetti weer, sooga ñibbi.

Lu jëm ci juddub Yaxya

57 Gannaaw gi Elisabet dem ba àppam mat, mu
mucc, am doom ju góor. 58 Dëkkandoom yaak
ay bokkam yég noonu ko Boroom bi xéewalee
yërmandeem, ñu bokk ak moom mbégte ma.
59 Ba bés ba délsee, ñu dikk xarfalsi xale ba,
bëgg koo tudde Sàkkaryaa, dippee ko baayam.
60 Yaayam nag ne leen: «Déet, Yaxya lay tudd.»
61 Ñu ne ko: «Waaye kenn ci say bokk tuddul
noonu!»
62 Ci kaw loolu ñu liyaar baayam, ngir xam nu
mu bëgg ñu tudde xale bi. 63 Sàkkaryaa laaj
àlluwa, ñu jox ko, mu bind ci: «Yaxya mooy
turam.» Ñépp waaru. 64 Ca saa sa gémmiñ
ga ubbiku, làmmiñ wa nangu, muy wax, daldi
sant Yàlla. 65 Ba loolu amee tiitaange dikkal
mboolem ña leen séq, mbir moomu mépp nag
doon waxtaan ca diiwaanu tundi Yude gépp.
66 Ña ca dégg ñépp daldi bàyyi xel ca mbir ma,
te naan: «Lu xale bii nara doon ëllëg?» ngir
manoorey Boroom bee àndoon ak moom.

Sàkkaryaa sant na Yàlla

67 Ci kaw loolu Sàkkaryaa baayu Yaxya feese
Noo gu Sell gi, daldi tàmbalee biral kàddug
waxyu, ne:

68 «Cant ñeel na Boroom bi Yàllay Israyil,
moo seetsi ñoñam, ba jot leen!

69 Moo nu feeñalal Musalkat bu manoorewu,
fi biir kër Daawuda jaamam ba,
70 noonee mu ko waxe woon ca jant yu jëkk ya,
yonentam yu sell ya woon jottli,
71 moo nu musal ci sunuy noon,
jële nu ci sunu loxoy mboolem bañaale.
72 Moo jëfe yërmande ñeel sunuy maam,
tey bàyyi xel kóllëreem gu sell,
73 ak ngiñ la mu giñaloon sunu maam Ibraayma,
74 ne moo nuy may nu mucce ci loxoy noon,
ba man koo jaamoo xel mu dal
75 ci biir sellnga ak njub ci kanamam, sunu giiru
dund.

76 «Ngóor si nag yaw, yonentu Aji Kawe ji lees
lay wooye,
nde yaay dox, jiitu Sang bi, xàllal kow yoonam,
77 ngir yégal ñoñam ag njot
guy topp seen njéggalug bàkkaar.
78 Sunu Yàllaa yaatu yërmande,
moo nu fenkal ab jant,
79 di niital ñi tooge biir lëndëm ak takkndeeru
ndee,
di nu gindi, teg nu ci yoonu jàmm.»
80 Ngóor sa nag di màgg, xel ma di yokku. Mu
dëkk ca màndiŋ ma, ba bés ba mu feeñoo bànni
Israyil.

2

Yeesu juddu na ca Betleyem

1 Jant yooyu ndigal moo tukkee woon ci buur
bu mag bu ñuy wax Sesaar Ogust. Mu ne na ñépp

binduji ca limeef ya. 2 Mbindu mooma mooy
mu jëkk ma, yemook ba Kiriñus dee boroom
réewum Siri. 3 Ci kaw loolu ñépp binduji, ku
nekk ca sa dëkku cosaan. 4 Ku ñuy wax Yuusufa
itam jóge Nasaret ca diiwaanu Galile, jëm ca
diiwaanu Yude ca Betleyem, dëkk ba Daawuda
cosaanoo, ndax ci waa kër Daawuda la askanam
bokk. 5 Maryaama mi digook moom séy la àndal
binduji, te fekk ko mu ëmb. 6 Naka lañu dal
Betleyem, waxtuw muccam agsi. 7 Mu am doom
ju góor, mu dib taawam. Mu laxas ko, tëral ko ca
gàmbug jur ga*, ndax ñàkk fu ñu xaj ca néegu
gan ba.

Malaaka feeñu na ay sàmm

8 Booba ay sàmm a nga ca gox boobee, di
fanaanee wattu seenug jur. 9 Am malaakam Bo-
room bi jekki feeñu leen, leeru Boroom bi melax,
wër leen, ñu tiit tiitaange lu réy. 10 Malaaka
mi ne leen: «Buleen tiit, ndax kat maa leen
indil xibaaru jàmm bu doon mbég mu réy, ñeel
askan wépp. 11 Bésub tey jii ca dëkku Daawuda,
juddule ngeen ab Musalkat, te mooy Almasi, di
Sang bi. 12 Li ngeen ciy def ab takk moo di:
dingeen gis liir bu ñu laxas, tëral ko ci gàmbug
jur.»

13 Ca saa sa gàngooru asamaan gu mag ànd ak
malaaka mi, di sàbbaal Yàlla, ne:

* **2:7** 2.7 gàmbug jur ga: nit ñi ak jur gi ñoo daan bokk fu ñuy fanaan, doonte dañoo sàkkaloon jur gi bérab bu gëna suufe, gàmbug jur gi dox seen diggante ak nit, ñay féete fu gëna kawe.

14 «Daraja ñeel na Yàlla fa asamaan sa gëna
kawe,
jàmm ci kaw suuf ñeel ñi Yàlla baaxe.»

15 Ba malaaka ya bàyyikoo ca sàmm sa, dellu
asamaan, ñuy wax ca seen biir, naan: «Nanu
dem boog Betleyem, seeti la fa xew, te Boroom
bi xamal nu ko.»

16 Ñu gaaw dem ba foofa, daldi gis Maryaama
ak Yuusufa, ak liir ba tëdd ca gàmbug jur ga.
17 Naka lañu leen gis, daldi leen xamal la ñu leen
wax ca mbirum xale ba. 18 Mboolem ña dégg la
leen sàmm sa wax nag waaru lool. 19 Teewul
Maryaama moom, bàyyi woon na xel ci mbir
moomu mépp, di ko xalaat ci xolam. 20 Ba loolu
amee sàmm sa dellu, di sàbbaal ak a sant Yàlla ci
mboolem la ñu dégg, gis ko, te lépp ame noonee
ñu leen ko waxe woon.

Yóbbu nañu Yeesu ca kër Yàlla ga ca Yerusalem

21 Ba juróom ñetti fani xale bi matee, ñu xarfal
ko, tudde ko Yeesu, na ko malaaka ma tudde
woon, bala moo sosu.

22 Gannaaw ba seen fani setlu† matee, ni ko
yoonu Musaa laaje, ñu yóbbu xale bi Yerusalem,
ngir teewal ko fi kanam Boroom bi, 23 noonee ñu
ko binde ci yoonu Boroom bi ne: «Bépp taaw
bu góor, dees koy tudde séddoo bu sell, ñeel
Boroom bi.» 24 Ñu yóbbaale sarax bi ci war, ni

† **2:22** 2.22 setlu: ab diir lañu àppaloon wasin-bees gannaaw bu taawloo góor, bala moo yóbbu xale bi kër Yàlla ga, ngir def sarax yi setluy wasin-bees laaj. Seetal ci *Sarxalkat yi* 12.6-8.

ko yoonu Boroom bi santaanee: «ñaari pitaxu àll
mbaa ñaari xati yu ndaw.»

Simeyon sàbbaal na Yàlla

25 Amoon na nag ca Yerusalem ku ñuy wax
Simeyon; ku juboon, ragal Yàlla, di séentu
jamono ji nekkinu bànni Israyil di ame ag tan,
te Noo gu Sell gi àndoon ak moom. 26 Ndéey
nag tukkee ci Noo gu Sell gi, xamal ko ne ko du
dee mukk te gisul Almasi bu Boroom bi. 27 Ci
kaw loolu mu dem ba ca biir kër Yàlla ga ci
dooley Noo gu Sell gi. Gannaaw loolu waajuri
Yeesu indi Yeesu ngir defal ko li aaday yoon wi
laaj. 28 Simeyon itam jël xale bi, leewu ko, daldi
sàbbaal Yàlla, ne:
29 «Léegi nag Buur Yàlla, yiwil sab jaam,
mu dem ak jàmm, noonee nga ko waxe woon.
30 Nde saay gët tegu na ci mucc gi nga dogal,
31 waajal ko fi kanam askan yépp,
32 mu dig leer, ñeel jaambur ñi,
sagal Israyil sa ñoñ.»
33 Baay bi ak ndey ji nag yéemu ci kàddu yooyu
ñu wax ci xale bi. 34 Ba loolu amee Simeyon
ñaanal leen, ba noppi ne ndeyam Maryaama:
«Dama ne, kii lañu yebal ngir sànkutey ñu bare
mbaa seenug leqliku ci digg Israyil, ngir itam mu
doon firnde ju ñuy gàntal. 35 Yaw nag, sab xol la
aw naqar wu mel ni saamar di xar, ba ñu bare
la seen xalaati biir xol di feeñ.»

Aana sant na Yàlla

36 Jigéen ju ñuy wax Aana, ab yonent la woon
ca Yerusalem, di doomu Fanuwel mi askanoo ci
giirug Aser. Mag la woon lool. Ba muy janq la

séy, nekk ak jëkkëram juróom ñaari at. 37 Jëkkër
ja faatu, mu toog, séyaatul, ba booba mu amee
juróom ñett fukki at ak ñeent (84). Daawul jóge
ca kër Yàlla ga, koor ak julli la daan jaamoo guddi
ak bëccëg. 38 Aana nag dikk moom it ca waxtu
woowa, daldi delloo Yàlla njukkal. Ci kaw loolu
muy waxtaane mbirum xale bi ak mboolem ña
doon séentu bésu goreelug Yerusalem.

39 Ci kaw loolu ñu matal mboolem lu yoonu
Boroom bi laaj, doora dellu Nasaret, seen dëkk
ba ca diiwaanu Galile. 40 Xale bi nag di màgg, di
dëgër, feese am xel, te yiwu Yàlla ànd ak moom.

Yeesu feeñ na ca kër Yàlla ga

41 At mu jotaan nag waajuri Yeesu dem
Yerusalem, ngir màggali bésub Mucc ba. 42 Ba
Yeesu amee fukki at ak ñaar, ñu dem màggali na
ñu ko baaxoo woon. 43 Ba màggal ga tasee, ñu
ñibbi, ngóor sa Yeesu moom des Yerusalem, te
ay waajuram yéguñu ko. 44 Ñu xalaat ne, Yeesu
daa ànd ak ñu ñu bokkaloon yoon. Dox nañu
bésub lëmm, door koo wëri ci seeni bokk ak
seeni xame, 45 te taxul ñu gis ko. Ñu daldi dellu
Yerusalem, seeti ko.

46 Ca gannaaw ëllëg sa lañu ko fekk ca kër
Yàlla ga, mu toog ca digg jànglekat ya, di leen
déglook a laaj. 47 Mboolem ña ko dégg yéemu
ci dégginam aki tontam. 48 Ay waajuram gis ko,
waaru. Yaayam ne ko: «Doom, li nga nu def nag?
Maak sa baay a ngi jaaxle, di la seet!» 49 Mu ne
leen: «Lu ngeen may seete? Xamuleen ne sama
kër Baay laa wara nekk?»

50 Ay waajuram ñoom dégguñu kàddu googu
mu leen wax. 51 Gannaaw loolu Yeesu ànd
ak ñoom, dellu Nasaret, tey saxoo déggal ay
waajuram. Yaayam nag takk mbir yooyu yépp
ci xolam. 52 Yeesu moom, ma ngay màgg ci dayo
ak xel mu rafet, ak cérub yiw fi Yàlla ak nit ñi.

3

Yaxya waare na

1 Ca fukkeelu at ak juróom ci nguurug buur
bu mag ba Tibeer Sesaar, ba Poñsë Pilaat yilifee
diiwaanu Yude, Erodd yilif diiwaanu Galile, Filib
magam yilif diiwaanu Iture ak bu Tarakonit,
Lisañas yilif Abilen, 2 jant yooyu Anas ak Kayif
dee sarxalkat yu mag ya, ca la kàddug Yàlla
dikkal Yaxya doomu Sàkkaryaa, ca màndiŋ ma.
3 Yaxya dugg mboolem àll, bi wër dexu Yurdan,
di waare lu jëm ci tuubeel gu nit ñi wara fésale
ag sóobu cim ndox, ngir ñu jéggal leen seeni
bàkkaar.

4 Loolu lañu bind ci téereb waxi Yonent Yàlla
Esayi ne:

«Baat a ngi xaacoo ca màndiŋ ma, naan:
“Xàll-leen yoonu Boroom bi,
jubal-leen ay xàllam.
5 Xur yépp ay sëkke,
tund wu magoo wu ndaw maasaloo,
yoon ya lunkoon, jubbantiku,
ya ñagasoon, nooy,
6 ba wépp suux gis mucc gi Yàlla dogal.”»

7 Yaxya nag di wax mbooloo may ñëw ngir mu
sóob leen ci ndox, naan leen: «Yeen njurum jaan
mee, ku leen àrtu, ba ngeen di daw sànj miy

dikk? 8 Kon nag jëfeleen jëf ju yelloo ag tuubeel,
te baña nax seen bopp naan: “Nun, Ibraayma
mooy sunu maam,” ndax maa leen ko wax, doj
yii, Yàlla man na cee sàkkal Ibraayma aw askan.
9 Te itam sémmiñ xàccil na reenu garab ba
noppi. Kon nag gépp garab gu ci meññul doom
yu baax, dees koy gor, sànni ca sawara sa.»

10 Mbooloo ma itam laaj ko ne ko: «Ana lu nu
war nag?» 11 Mu ne leen: «Ku am ñaari turki,
na sédd ki amul. Ku am aw ñam itam, na defe
noonu.» 12 Ay juutikat itam dikk, ngir sóobusi;
ñu ne Yaxya: «Sëriñ bi, ana lu nu war?» 13 Mu ne
leen: «Xanaa baña sàkku lenn lu moy li jaadu.»
14 Ay takk-der itam ne ko: «Nun nag, nu nuy
def?» Mu ne leen: «Buleen néewal kenn doole,
mbaa di duural kenn ngir jëlal ko dara; doyloo
leen seen peyoor.»

15 Ci kaw loolu askan wa di séentu, ñépp di
seetaat ci seen xel, ndax Yaxya mooy Almasi.
16 Yaxya wax leen ñoom ñépp ne leen: «Man de
ci ndox laa leen di sóob. Waaye ku ma sut a ngi
ñëw, kooku, buumi caraxam sax, yeyoowuma ko
koo feccil. Moom, ci Noo gu Sell gi ak sawara
la leen di sóob*. 17 Ab layoom a ngi ci loxoom,
mooy jéri dàggaam, ba mu set wecc; pepp mi
lay fat cim sàqam, waaye xatax bi, da koy lakk
ci sawara su dul fey mukk.»

---

* **3:16** 3.16 Sóobu gi ci Noo gu Sell gi ak ci sawara moo leen di sol doole ju bawoo ci Noo gu Sell gi, ak itam setal leen ni sawara di setale weñ gu am lu ko rax. Sawara dina taxawe itam céru mbugal mu ñeel ñi déggalul Yàlla. Seetal ci 12.49 ak *Jëf ya* 2.3.

18 Bare na yeneen dénkaane yu Yaxya doon
xamale nit ñi xibaaru jàmm bi. 19 Erodd boroom
diiwaan ba nag, Yaxya sikkoon na ko ndax
Erojàdd jabaru magam ja mu nekkaloon, ak
mboolem yeneen ñaawtéef yu Erodd def. 20 Mu
tegati leneen ca loolu lépp: jàpp Yaxya, tëj ca
kaso ba.

Yaxya sóob na Yeesu ci ndox

21 Noonu Yaxya doon sóobe ñépp cim ndox, ni
la deme ba Yeesu dikk, mu sóob ko ci ndox. Ci
biir loolu Yeesu yékkati kàddug ñaan, asamaan
ubbiku. 22 Ba loolu amee Noo gu Sell gi moo
bindoo ni pitax, wàcc ci kawam, baat jibe
asamaan, ne: «Yaa di sama Doom, sama soppe;
yaa may bànneexal.»

Lu jëm ci cosaanu Yeesu Almasi

23 Yeesu ci boppam ba muy door, amoon na lu tollu ci fanweeri at, di doomu Yuusufa, ni ko xel mana jàppe.

Yuusufa, Eli mooy baayam, 24 Eli, Matat.
Matat, Lewi; Lewi, Melki;
Melki, Yanayi; Yanayi, Yuusufa;
25 Yuusufa, Matacas; Matacas, Amos; Amos, Nawum; Nawum, Esli; Esli, Nagayi.
26 Nagayi, Maat; Maat, Matacas; Matacas, Semeyin; Semeyin, Yoseg; Yoseg, Yoda.
27 Yoda, Yowanan; Yowanan, Resa;
Resa, Sorobabel; Sorobabel, Selcel; Selcel, Neri;
28 Neri, Melki; Melki, Adi; Adi, Kosam; Kosam, Elmadam; Elmadam, Er.
29 Er, Yeesu; Yeesu, Elyeser; Elyeser, Yorim; Yorim, Matat; Matat, Lewi;

30 Lewi, Simeyon; Simeyon, Yuda; Yuda, Yuusufa;
Yuusufa, Yonam; Yonam, Elyakim.
31 Elyakim, Meleya; Meleya, Mena;
Mena, Matata; Matata, Natan;
Natan, Daawuda. 32 Daawuda mooy doomu Yese;
Yese, Obedd; Obedd, Bowas; Bowas, Sala; Sala,
Nason.
33 Nason, Aminadab; Aminadab, Admin; Admin,
Arni;
Arni, Esron; Esron, Peres; Peres, Yuda; 34 Yuda,
Yanqóoba; Yanqóoba, Isaaxa; Isaaxa,
Ibraayma;
Ibraayma, Teraa; Teraa, Naxor;
35 Naxor, Serug; Serug, Rew; Rew, Peleg; Peleg,
Eber; Eber, Sela;
36 Sela, Kenan; Kenan, Arpagsàdd;
Arpagsàdd, Sem; Sem, Nóoyin; Nóoyin, Lemeg;
37 Lemeg, Matusalem; Matusalem, Enog; Enog,
Yeredd; Yeredd, Malaleel; Malaleel, Kenan;
38 Kenan, Enos; Enos, Set; Set, Aadama;
Aadama, Yàlla.

4

Yeesu dékku na pexey Seytaane

1 Yeesu moo feese woon Noo gu Sell gi,
bàyyikoo dexu Yurdan, ci njiital Noo gi, ca biir
màndiŋ ma. 2 Ñeent fukki fan la ko fa Seytaane
fiir, lekkul dara diir boobu bépp. Gannaaw ba
fan yooyu wéyee, mu xiif.
3 Seytaane nag ne ko: «Ndegam yaa di Doomu
Yàlla, neel doj wii mu soppliku mburu.» 4 Yeesu
ne ko: «Bindees na ne du aw ñam doŋŋ la nit di
dunde.»

5 Seytaane yéege na ko itam, won ko mboolem
nguuri àddina, ci xef ak xippi. 6 Seytaane ne
Yeesu: «Yaw laay may mboolem kilifteef gii
ak daraja ji mu àndal, ndax man lees ko jox,
te ku ma soob laa koy may. 7 Kon nag soo
ma sujjóotalee, yaa moom lépp.» 8 Yeesu ne
ko: «Bindees na ne: “Boroom bi sa Yàlla ngay
sujjóotal, te moom doŋŋ ngay jaamu.”»
9 Seytaane yóbbu na ko Yerusalem, aj ko ca
njobbaxtalu kër Yàlla ga, ne ko: «Ndega yaa di
Doomu Yàlla, tëbeel fii, wàcc, 10 ndax bindees
na ne:
“Ay malaakaam lay jox ndigal ci sa mbir,
ñu sàmm la, 11 te seeni loxo lañu lay leewoo,
ba doo fakktaloo aw doj.”»
12 Yeesu ne ko: «Bindees na ne: “Bul seetlu
Boroom bi sa Yàlla.”»
13 Seytaane lalal na Yeesu gépp fiir ba sottal,
doora dem, bàyyi ko ab diir.

Lu jëm ci Yeesu fa Nasaret

14 Ba loolu amee Yeesu dellu Galile ci
manoorey Noo gi, ab jëwam nag law ca diiwaan
ba bépp ba mu daj. 15 Muy jàngle ca seeni jàngu,
ñépp di ko kañ.
16 Yeesu moo dikkoon Nasaret ga mu fekk baax,
daldi dugg ca jàngu ba, na mu ko baaxoo woon
ci bésub Noflaay. Mu taxaw ngir biral ab dog.
17 Ñu jox ko téereb Yonent Yàlla Esayi. Mu ubbi
téere bi, gis dog bi ñu bind ne:
18 «Noowug Boroom baa ngi fi sama kaw,
moo ma fal,
ngir ma yégal néew-doole yi xibaaru jàmm bi.

Da maa yebal ngir ma yégal jaam yi ne dees na leen goreel,

yégal gumba yi ne dinañu gis,

yégal ñi ñu not, ne dees na leen jot,

19 tey yégle atum yiw wu Boroom bi.»

20 Ci kaw loolu mu ub téere bi, delloo ko
jawriñ ba, daldi toog. Ña ca jàngu ba ñépp nag
ne ko jàkk. 21 Mu àddu, ne leen: «Tey jii la
mbind mii mat, ngeen dégg.» 22 Ñépp a doon
seedeel Yeesu lu rafet, tey yéemu ci kàdduy yiw
yi tukkee ci gémmiñam. Ñu naan: «Xanaa kii
du doomu Yuusufa ji?» 23 Mu ne leen: «Xam
naa ne dingeen ma waxal waxin wi ñu naan:
“Fajkat bi, fajal sa bopp.” Mboolem li nu dégg ne
moo xew Kapernawum, def ko fii ci sa réewum
bopp itam.» 24 Mu neeti: «Maa leen ko wax
déy, amul benn yonent bu ñu teral ci réewum
boppam. 25 Maa leen wax ne liy dëgg moo di,
ca jamonoy Ilyaas, ba asamaan tëjoo diiru ñetti
at ak juróom benni weer, ba xiif bu metti am
ca réew mépp, ay jëtun ñu baree nga woon ca
Israyil. 26 Moona du kenn ci ñoom ku ñu yebal
Ilyaas ca moom ku moy jëtun ba dëkke Sarebta,
ca Sidon. 27 Jamonoy Yonent Yàlla Alyaasa itam,
ay gaana yu baree nga woon ca Israyil. Waaye
fajeesu ci kenn ku moy Naaman, waa Siri ba.»

28 Ba mboolem waa jàngu ba déggee loolu
dañoo mer ba fees. 29 Ñu jóg, bëmëx ko ba génne
ko dëkk ba, yóbbu ko ca kéméju tund, wa seen
dëkk ba sance, ngir xalab ko ci suuf. 30 Teewul
moom mu jaare ci seen biir, dem yoonam.

Yeesu faj na ku rab jàpp

31 Ba mu ko defee Yeesu dem Kapernawum, ab
dëkk ca diiwaanu Galile, di leen jàngal ca bési
Noflaay ya. 32 Nit ña nag yéemu ca njàngleem,
ndax sañ-sañ ba muy waxe. 33 Ndeke foofa ca
jàngu ba, jenn waay ju rab jàpp a nga fa woon.
Waa ji jekki xaacu, ne: 34 «Moo yaw Yeesum
Nasaret, lu nu joteek yaw? Alagsi nu mooy say
tànk? Xam naa yaa di kan, yaa di Aji Sell ju Yàlla
ji!» 35 Yeesu nag gëdd ko, ne ko: «Noppil te génn
nit ki!» Rab wa daaneel nit ki ca digg mbooloo
ma, doora génn te gaañu ko fenn.

36 Ba loolu amee ñépp a waaru, di wax ci seen
biir, naan: «Gii kàddu lu mu doon? Moom de
sañ-sañ ak xam-xam lay joxe rab yi ndigal, ñu
génn.» 37 Coowal Yeesu nag law ba fépp fu bokk
ca diiwaan ba.

Yeesu faj na jarag yu bare

38 Yeesu jóge jàngu ba, dem kër Simoŋ, daldi
fekk yaayu jabaru Simoŋ ànd ak tàngooru yaram
wu réy. Ñu ñaan ci Yeesu ndimbal. 39 Mu dikk,
tiim soxna sa, daldi gëdd tàngooru yaram wa,
tàngoor wa teqlikook moom. Soxna sa jóg ca
saa sa, di leen topptoo.

40 Ba jant sowee, mboolem ña amoon ay jarag
yu ame ay jàngoroy jàngoro, daldi leen indil
Yeesu. Moom it, mu teg kenn ku ci nekk ay
loxoom, wéral la. 41 Ay rab itam di génn ñu bare,
di yuuxu, te naan: «Yaay Doomu Yàlla!» Teewul
mu gëdd leen, aaye leen ñu wax, ndax xamoon
nañu ne mooy Almasi.

42 Njël gu jëkk ca ëllëg sa la Yeesu génn dëkk
ba, dem ba bérab bu wéet. Mbooloo ma nag
di ko seet, ba dikk, di ko téye, bañ mu dem, ba
leen. 43 Mu ne leen: «Yeneen dëkk yeet, war na
ma faa yégleji xibaaru jàmm bu nguurug Yàlla,
ndax loolu lañu ma yebale.» 44 Ci kaw loolu muy
waare ca jàngug diiwaanu Yude.

5

Yeesu woo na ay taalibe

1 Yeesoo taxawoon ca tàkkal dexu Senesaret*,
mbooloo ma tancaloo ci kawam, di déglu
kàddug Yàlla. 2 Ci biir loolu mu gis ñaari gaal
yu taxaw ci tàkk gi, nappkat ya ca wàcce, di fóot
seeni mbaal. 3 Mu dugg ci genn gaal gi, muy gu
Simoŋ. Mu ñaan ko mu bëmëx ba dànd tefes gi
as lëf. Mu defal ko noonu, Yeesu toog, tàmbalee
jàngal mbooloo ma fa mu tollu ca biir gaal ga.
4 Naka la jàngle ba noppi, ne Simoŋ: «Bëmëxal
ba ca xóote ba, te ngeen sànni seeni mbaal ba
jàpp.» 5 Simoŋ ne ko: «Njaatige, coono lanu
fanaane biig te jàppunu dara. Xanaa ma sànni
ko rekk ci sa ndigal.»
6 Naka lañu sànni mbaal yi, daldi jàpp jën
yu baree bare, ba mbaal ya di xëtt. 7 Ba loolu
amee ñu liyaar seen moroom, ya ca geneen gaal
ga, ngir ñu dimbalisi leen. Ñu dikk, yebandook
ñoom, feesal ñaari gaal yépp, ba ñuy bëgga
suux. 8 Simoŋ Piyeer nag gis loolu, daldi sukk fa
kanam Yeesu, ne ko: «Sang bi, ngalla sore ma,

* **5:1** 5.1 dexu Senesaret mooy dexu Galile ba tey.

ngir man nitu bàkkaarkat laa!», 9 ndax tiitaange
lu ko jàpp, mook mboolem ña mu àndal, ca jën
yu bare ya ñu jàpp. 10 Yanqóoba ak Yowaan
doomi Sebede ya mu bokkaloon liggéey ba itam
noonu lañu tiite. Yeesu ne Simoŋ: «Bul ragal
dara; gannaaw-si-tey, ay nit ngay napp.» 11 Ci
kaw loolu ñu teeral gaal ya ca tefes ga, daldi
bàyyi lépp, topp ca moom.

Yeesu faj na ku gaana

12 Yeesoo nekkoon cib dëkk, ndeke jenn waay
a nga fa, ju jàngoroy ngaana dajal yaram wa.
Ba mu gisee Yeesu, daa daanu, dëpp jëëm ci
suuf, sarxu ko, ne: «Sang bi, su la soobee, man
nga maa setal.» 13 Yeesu tàllal loxoom, laal ko
ne: «Soob na ma, setal.» Ca saa sa ngaana ga
teqlikook moom. 14 Yeesu dénk ko ne ko: «Bu
ko wax kenn, demal rekk ca sarxalkat ba, ngir
mu seet la, te nga génne sa jooxeb setlu, ni ko
yoonu Musaa santaanee, muy firnde ci ñoom†.»
15 Teewul jëwub Yeesu gënatee law. Mbooloo yu
bare daje, di ko déglu tey faju, ba tàggook seeni
jàngoro. 16 Moom nag muy rocceekuy dem ba ci
bérab yu wéet, di fa ñaaneji.

Yeesu faj na ab lafañ

17 Yeesu moo doon jàngle bés, fu ay Farisen
ak ay jànglekati yoonu Musaa tooge, jóge ca
mboolem dëkki Galile ak Yude ak Yerusalem, te

---

† **5:14** 5.14 Ci yoonu Musaa, jàngoroy der juy law ju mel ni ngaana sobe la woon ca ka mu dal, te du set li feek wérul. Seetal ci *Sarxalkat yi* 13.45-46; 14.1-32.

manoorey Boroom bi teew faak moom, ngir faj
jarag ja.
18 Ci biir loolu ay nit ne jalañ, jàppoo ab lafañ
bu ñu tëral cig laltu. Ñu di ko wuta dugal, ngir
tëral ko ca kanam Yeesu. 19 Waaye gisuñu fu ñu
koy awale ndax mbooloo ma. Ñu yéeg ca kaw
néeg ba, xeddi lenn ca xadd ba, yoor waa jaak
laltu ga, wàcce ko ca digg ba, fa kanam Yeesu.
20 Yeesu nag gis seen ngëm, daldi ne lafañ ba:
«Mbokk mi, jéggalees na la say bàkkaar.»
21 Firikati yoonu Musaa yi ak Farisen yi
tàmbalee nàttable ci seen xel, naan: «Kii di
saaga Yàlla mooy kan? Ana ku mana jéggaley
bàkkaar ku dul Yàlla doŋŋ?»
22 Yeesu nag xam la ñuy nàttable ci seen xel,
daldi àddu, ne leen: «Lu ngeen di nàttable ci
seen xel? 23 Ana lu gëna yomb ci yii yaar: ne
“Jéggalees na la say bàkkaar,” am ne: “Jógal
te dox”? 24 Kon nag dingeen xam ne Doomu
nit ki am na ci kaw suuf, sañ-sañu jéggale ay
bàkkaar.» Mu ne lafañ ba: «Dama ne, jógal,
jël sag laltu te dem ñibbi.» 25 Nit ka daldi ne
ñokket ca kanam ñépp, jël laltu ga mu tëddoon,
jëm këram, di sàbbaal Yàlla. 26 Ba loolu amee
mbooloo mépp a neey, di sàbbaal Yàlla, tiitaange
jàpp leen, ñu naan: «Gis nanu tey mbir yu tiiñ
am xel.»

Yeesu woo na Lewi

27 Gannaaw loolu Yeesu génn, gis ab juutikat
bu ñuy wax Lewi, mu toog ca juuti ba. Mu ne
ko: «Kaay, topp ma.» 28 Lewi jóg, bàyyi lépp,
topp ca moom. 29 Ci kaw loolu Lewi waajalal

ko bernde ju réy ca këram. Mbooloo mu bare
teew, ay juutikat ak yeneen gan, ñu bokk toog,
di lekk. 30 Farisen yi ak seeni firikat nag di xultu
ci kaw taalibey Yeesu yi, ne leen: «Lu tax ngeen
di lekkandoo ak a naanandoo ak juutikat yeek
bàkkaarkat yi?» 31 Yeesu ne leen: «Du ñi wér
ñoo soxla fajkat, ñi wéradi ñoo ko soxla. 32 Du
ñi jub nag laa woosi, bàkkaarkat yi laay woo,
ngir jëme leen cig tuubeel.»

Koor du wartéef ci gëmkatub Yeesu

33 Dañoo wax Yeesu, ne ko: «Taalibey Yaxya
de, dinañu faral di woor, di julli. Farisen yi
it noonu, waaye sa ñoñ, lekk ak a naan lañu
wéye.» 34 Yeesu ne leen: «Ndax man ngeena
woorloo ay gan ñu wàlli ag céet, li feek boroom
séet biy teew ci seen biir? 35 Waaye ay bés a
ngi ñëw, dees na jële boroom séet bi ci seen biir.
Kera bés yooyu nag, dinañu woor.»

36 Yeesu léebati leen, ne leen: «Mbubb mu
bees, deesu ci xotti ab sekkit, ngir daaxe ko
mbubb mu ràpp. Lu ko moy mbubb mu bees
mi xottiku ba noppi, te du tax sekkit wu bees wi
ànd ak mbubb mi ràpp. 37 Te it mbuus yu ràpp,
deesu ci duy biiñ bu bees. Lu ko moy biiñ bu bees
bi fàcc mbuus yi; biiñ bi tuuru, mbuus yi yàqu.
38 Biiñ bu bees daal, ci mbuus mu bees lees koy
denc. 39 Te itam deesul naan biiñ bu yàgg, di
bëggati bu bees, xanaa nga ne: “Bu yàgg bee
baax‡.”»

‡ **5:39** 5.39 Biiñ, nee ñu lu mu gëna yàgg rekk moo gën.

6

Bésub Noflaay, Yeesu mooy boroom

1 Bésub Noflaay la woon, Yeesu doon jaare
ay tool yu ñor, taalibeem ya fàqe ca ay gub,
di boxom, di lekk. 2 Ñenn ca Farisen ya ne
leen: «Lu waral ngeen di def lu yoon mayewul
ci bésub Noflaay?» 3 Yeesu ne leen: «Xanaa
jànguleen la Daawuda defoon, ba mu xiifee,
moom, ak ña mu àndaloon? 4 Ba mu duggee
ca kër Yàlla ga, mburum teewal ma la jël, lekk,
jox ca ña mu àndal, te yoon mayewul kenn ku
ca lekk ku dul sarxalkat yi.» 5 Mu neeti leen:
«Bésub Noflaay, Doomu nit ki mooy boroom.»

Yeesu faj na nit ku loxoom làggi

6 Beneen bésub Noflaay, Yeesu dugg ca jàngu
ba, di jàngle. Jenn waay ju loxol ndijooram làggi
ma nga fa woon. 7 Firikati yooni Musaa yaak
Farisen yaa ngay xool Yeesu, ba xam ndax dina
ko faj ca bésub Noflaay ba, ngir ñu am lu ñu ko
tuumaale. 8 Yeesu nag xam seen xalaat, daldi ne
boroom loxo ba: «Jógal taxaw fii ci digg bi.» Mu
jóg taxaw. 9 Yeesu ne leen: «Laaj naa leen, ana
lu yoon maye ci bésub Noflaay; def lu baax am lu
bon? Musal bakkan am lore?» 10 Ci kaw loolu mu
dawal bëtam, xool ña ko yéew ñépp, ba noppi
ne waa ja: «Tàllalal sa loxo.» Mu tàllal, loxo ba
wér. 11 Ñu mer nag ba fees, di diisoo ci seen biir
nu ñuy def ak Yeesu.

Yeesu tànn na fukki ndaw ak ñaar

12 Fan yooyu la Yeesu dem kaw tund wa ngir
ñaani fa; mu fanaane faa ñaan ci Yàlla. 13 Ba

bët setee, mu woo ay taalibeem, tànn ca fukk ak ñaar ñii, tudde leen ay ndawam:

14 Simoŋ mi Yeesuy wooye itam Piyeer,
ak Àndre mi bokk ak Piyeer ndey ak baay,
ak Yanqóoba ak Yowaan,
ak Filib ak Bartelemi,
15 ak Macë ak Tomaa,
ak Yanqóoba doomu Alfe,
ak Simoŋ mi ñuy wax farlukatu moom-sa-réew,
16 ak Yuda doomu Yanqóoba,
ak Yuda Iskaryo ma mujj wor.

Nekkinu tey, yoolub ëllëg

17 Ci kaw loolu Yeesu ànd ak ñoom, wàcc,
daldi taxaw ca joor ga. Ay taalibeem yu baree
nga fa woon ak mbooloo mu réya réy: ay niti
Yude gépp, ak Yerusalem ak Tir ak Sidon, dëkki
wetu tefes ga. 18 Ñu dikk, di ko déglu tey faju
ba tàggook seeni jàngoro. Ñi rab jàpp it, wér.
19 Mbooloo mépp a ko doon wuta laal ndax leer
guy bàyyikoo ca moom, di faj ñépp.

20 Yeesu nag xool ay taalibeem, ne leen:
«Ndokklee yeen ñi néewle,
nde nguurug Yàlla, yeenay boroom.
21 Ndokklee yeen ñi xiif tey,
nde dingeen regg.
Ndokklee yeen ñiy jooy tey,
nde dingeen ree.
22 Ndokklee yeen, bu leen nit ñi bañee, daggook
yeen, saaga leen, sikkal seen der ndax Doomu nit
ki. 23 Bésub keroog, bégleen te bànneexu bay

fecc ndax seen yoolub ëllëg bu réy, nde noonu la
seen maami bañ yooyu daan def ak yonent ya.
24 Waaye wóoy ngalla yeen ñi barele,
ndax neexle ngeen ba noppi.
25 Wóoy ngalla yeen ñi regg tey,
ndax dingeen xiif ëllëg.
Wóoy yeen ñiy ree tey,
ndax dingeen tiislu, dingeen jooy.
26 Wóoy ngalla yeen, bu leen ñépp dee waxal lu
baax, ndax noonu rekk la maami ñooñu daan
jëfe ak yonenti caaxaan ya.

Soppleen seeni noon

27 «Yeen ñi may déglu, dama ne, seeni noon,
soppleen leen, seeni bañ, defal-leen leen lu baax.
28 Ñi leen di móolu, yéeneleen leen lu baax,
ñi leen di soxore, ñaanal-leen leen. 29 Ku leen
talaata cib lex, dékkleen ko ba ca des. Ku nangu
seen mbubb mu mag, buleen ko teree jëlaale
seenub turki. 30 Képp ku leen ñaan, mayleen ko;
ku nangu seen yëf, buleen ko ko laaj. 31 Lu ngeen
bëgg nit ñi defal leen ko nag, nangeen leen ko
defale noonu.
32 «Su dee ñi leen sopp doŋŋ ngeen sopp, ana
lu ngeen ci wara yooloo? Bàkkaarkat yi sax, ñi
leen sopp, sopp nañu leen. 33 Te su dee ñi leen
defal lu baax doŋŋ ngeen defal lu baax, ana lu
ngeen ci wara yooloo? Bàkkaarkat yeet noonu
doŋŋ lañuy jëfe. 34 Te su dee ñi ngeen yaakaare
ndelloo doŋŋ ngeen lebal, ana lu ngeen ci wara
yooloo? Bàkkaarkat yi it, yaakaar ndelloo lu
mat sëkk moo tax ñuy leblante. 35 Yeen kay,
soppleen seeni noon, defleen lu baax, lebleleen

te baña yaakaar ndelloo. Su boobaa seenub yool
réy, ngeen di doomi Aji Kawe ji, ndax moom
de ñi santadi te bon, moo leen di baaxe. 36 Ni
seen Baay ame yërmande nag, nangeen ni ame
yërmande.
37 «Buleen di sikkale, su boobaa deesuleen
sikkal. Buleen yeyale kenn ab daan, ngir ñu bañ
leena yeyale ab daan. Baleleen, ñu baal leen.
38 Mayeleen, ñu may leen; natt bu duun bu ñu
rokkas, yëngal, mu fees bay tuuru, moom lees
leen di nàddil ci seen mbubb. Ndax natt bi ngeen
di nattale, moom lees leen di nattale.»

Ndimbal, koo tane

39 Yeesu léebati leen, ne leen: «Ndax gumba
dina wommat gumba? Mbaa duñu ànd tàbbi
ci kàmb? 40 Taalibe sutul sëriñam, waaye bépp
taalibe bu jàng ba wàcc, tollook sëriñam.
41 «Ana looy xoole xatax bi ci sa bëtu mbokk
te gànj gi ci sa bëtu bopp gisuloo ko? 42 Ana
noo mane ne sa mbokk: "Mbokk mee, xaaral, ma
dindil la xatax gi ci sa bët," te yaw ci sa bopp gànj
gi ci sa bët, gisuloo ko? Jinigalkat bi! Jëkkala
dindi gànj gi ci sa bët. Su boobaa dinga gis bu
baax xatax gi ci sa bëtu mbokk, ba dindil ko ko.

Doom ja, ndey ja

43 «Garab gu neex du meññ doom yu naqari,
te garab gu naqari it du meññ doom yu neex.
44 Garab gu nekk, meññeefam lees koy xàmmee.
Ag dédd, deesu ci witte doomi figg; ay dagg it,
deesu ci jële doomi reseñ. 45 Nit ku baax, dencub
ngëneel ba ca biir xolam, ca lay jële lu baax la
mu sàlloo; nit ku bon it, dencub safaan ba ca biir

xolam, ca lay jële safaan ba mu sàlloo. Gémmiñ daal, la fees xolu boroom lay wax.

Ñaari tabaxkat a ngi

46 «Ana lu ngeen ma naa “Sang bi, Sang bi,” te
jëfewuleen samay wax? 47 Képp ku ñëw ci man,
dégg samay wax te di ko jëfe, dinaa leen won
nu muy mel. 48 Dafa mel ni nit kiy tabax kër,
gasa gas ba mu xóot, daldi samp kenu ga ca kaw doj wa ca suuf. Mbënn ma dikk, wal ma rëkk kër gaak doole te manu koo yëngal ndax tabax
bu wér ba ñu ko tabaxe. 49 Waaye ku dégg te
jëfewoo, dangaa mel ni nit ku tabax kër ci suuf, te amul kenu. Wal maa koy rëkk ak doole, kër ga jekki màbb, yàqu yaxeet.»

7

Njiitu takk-der ba yooloo na ngëmam

1 Yeesu wax na kàddoom googu gépp, askan
way dégg, mu doora jàll biir Kapernawum.
2 Foofa nag ab njiitu takk-der bu waa Room a nga
fa woon, ab jaamam woppoon bay bëgga dee, te
njiit la soppoon ko lool. 3 Ba njiit la déggee mbiri
Yeesu, daa yebal ñenn ca magi Yawuti dëkk ba ca moom, ñaan ko ngir mu dikk xettli jaamam.
4 Magi dëkk ba agsi ca Yeesu, tinu koo tinu, ne
ko: «Ki nu yebal ci yaw de, yelloo na sa ndimbal,
5 ndax ku sopp sunuw xeet la, te sunu jàngu bi
sax, moo nu ko tabaxal.»
6 Yeesu daldi ànd ak ñoom. Naka la jubsi kër
ga, njiit la yóbbante ay xaritam kàddoom, ñu gatandu Yeesu, ne ko: «Sang bi, jarul ngay sonn, ndax sab tànk sama biir kër, man yeyoowuma

ko. 7 Moo ma la tee gatandul sama bopp, ndax
jàpp naa ne loolu jomb na ma. Waxal genn
kàddu rekk, sama surga wér. 8 Ndax man ci
sama bopp ci kilifteef laa tënku, te man itam ay
takk-der a ngi ci sama ndigal. Su ma nee kii:
“Demal,” mu dem. Ma ne kee: “Ñëwal,” mu ñëw.
Te sama jaam bu ma ne: “Defal lii,” mu def ko.»
9 Ba Yeesu déggee loolu daa yéemu ca njiit
la. Mu ne gees mbooloo ma topp ca moom, ne
leen: «Dama ne, gii ngëm gu réy, bànni Israyil
sax, gisuma ko ci.» 10 Ndaw ya daldi dellu ca kër
ga, fekk jaam ba wér.

Yeesu dekkal na doomu jëtun ba

11 La ca tegu Yeesu demati dëkk bu ñuy wax
Nayin, ay taalibeem ak mbooloo mu bare ànd ak
moom. 12 Ba mu jubsee buntu dëkk ba, yemul
ci lu moy ab rob, ka dee di doomu jëtun, te
moom rekk la amoon. Niti dëkk ba def mbooloo
mu bare, ànd ak soxna sa. 13 Sang bi nag gis
ko, ñeewante ko, ne ko: «Bul jooy.» 14 Mu
dikk ba teg loxoom ca jaat ga, ña ko jàppoo
taxaw. Mu ne: «Ngóor si, yaw laay wax, jógal.»
15 Néew ba jóg toog, di wax, mu delloo ko yaay
ja. 16 Tiitaange nag jàpp ñépp, ñu sàbbaal Yàlla,
naan: «Yonent bu mag feeñ na ci sunu biir!» te
naan «Yàllaa wallusi ñoñam!»
17 Coow loolu nag law ca mboolem réewum
Yawut ak mboolem fa ko wër.

Yeesu jàngle na ci mbirum Yaxya

18 Ci kaw loolu taalibey Yaxya àgge Yaxya loolu
lépp. Mu woo ñaar ca taalibe ya, 19 yebal leen ci
Sang bi, laaj ko ne ko: «Ndax yaw yaa di Ki wara

ñëw, am keneen lanuy séentu?» 20 Taalibe ya
dikk ne ko: «Yaxya moo nu yebal, di la laaj ndax
yaa di Ki wara ñëw, am keneen lanuy séentu?»
21 Waxtu woowa tembe nag Yeesu faj na ñu
bare, tàggale leen aki jàngoro aki jagadi aki rab,
silmaxa yu bare, mu baaxe leen, ñuy gis. 22 Mu
ne ndaw ya: «Li ngeen gis te dégg ko, demleen
àgge ko Yaxya. Silmaxa yaa ngi gis, lafañ yi dox,
gaana yi wér, tëx yiy dégg, néew yi dekki, néew-
doole ñi dégg xibaaru jàmm bi*. 23 Ku ma taxul
nga xàcc sa péete ak man nag, ndokklee yaw.»
24 Ba ndawi Yaxya demee, Yeesu daldi wax
ak mbooloo ma ci mbirum Yaxya, ne leen: «Lu
ngeen seetaani woon ca màndiŋ ma? Xanaa
barax bu ngelaw liy yëngal? 25 Kon lu ngeen
seetaani woon? Boroom yére yu rafet? Waaye
boroom yére yu yànj yooyu te seen dund
bakkane, ci këri buur lañu dëkk. 26 Kon nag lu
ngeen seetaani woon? Ab yonent? Waawaaw,
maa leen ko wax, te wees na ab yonent sax. 27 Ci
moom moomu lañu bindoon ne:
“Maa ngii di yebal sama ndaw, mu jiitu la,
xàllal la saw yoon.”
28 Maa leen ko wax, li jigéen jur, kenn sutu ci
Yaxya. Waaye ki gëna tuut ci nguurug Yàlla sax
moo ko sut.»
29 Mboolem ña déglu Yeesu, ba ca juutikat
ya sax, dëggal nañu Yàlla, ndax nangu nañoo
sóobu sóobeb Yaxya. 30 Waaye Farisen ya
ak xamkati yoon ya ñoo gàntal la leen Yàlla
nammaloon, ba Yaxya sóobu leen ci ndox.

* **7:22** 7.22 Seetal ci *Esayi* 35.5-6 ak 61.1. Muy kàddug waxyu gu jëm ci Almasi.

31 Yeesu neeti: «Ana kon lu may niruleel niti
tey jii? Ana lu ñuy nirool? 32 Ñu ngi nirook xale
yu toog ca pénc ma di awoonte, naan:
“Noo leen toxorool, fecculeen,
nu dëjal leen, jooyuleen.”
33 Ndaxte Yaxya daa feeñ, lekkul dugub, naanul
biiñ, ngeen nee: “Aw rab la àndal.” 34 Doomu
nit ki feeñ, di lekk ak a naan, ngeen naay: “Kee
fuqle, naan-katub biiñ biiy xaritook juutikat yeek
bàkkaarkat yi.” 35 Waaye xel mu rafet, mboolem
la mu jur mooy la koy dëggal.»

Yeesu gane na Simoŋ Farisen ba

36 Kenn ca Farisen ya moo woo woon Yeesu,
ngir ñu bokk lekk. Yeesu agsi kër Farisen ba,
daldi dikk ca ndab la. 37 Ndeke senn as ndaw a
nga ca dëkk ba, ab moykat la woon. Mu yég nag
ne Yeesoo nga ca kër Farisen ba, di lekk. Mu dikk,
indaale njaqal doju albatar lu def diwu xeeñlu.
38 Mu dikk ba fa Yeesu sóonu, ca gannaawam, fa
tànki Yeesu féete, daldi taxaw, di jooy, rongooñ
ya tooyal xepp tànk ya. Ndaw sa nag di fompe
tànki Yeesu kawaru boppam gay lang, di fóon
tànk yaak cofeel, di ca sotti diwu xeeñlu ga.

39 Farisen ba woo Yeesu nag gis loolu, naan ci
xelam: «Kii su doon ab yonent, dina xam ndaw
sii di ko nabb-nabbee ku mu doon, ak lu mu
doon: jigéenu moykat!» 40 Yeesu nag àddu, ne
ko: «Simoŋ, dinaa la wax lenn.» Mu ne ko:
«Waxal, sëriñ bi.»

41 Yeesu ne ko: «Ñaari boroom bor la woon
ak seenub leblekat. Boru kenn ka di téeméeri
junni (500 000) ci xaalis, ka ca des fukki junni

(50 000)†. 42 Waaye ñoom ñaar ñépp, kenn
manu cee fey. Mu far jéggal leen ñoom ñépp.
Ana kan ci ñaar ñooñu nag moo ciy gëna fonk
leblekat bi?» 43 Simoŋ ne ko: «Xanaa ki ëpple lu
ñu ko jéggal.»

Yeesu ne ko: «Sab àtte jub na.» 44 Mu
walbatiku ca ndaw sa, daldi ne Simoŋ: «Gis nga
ndaw sii de? Dugg naa sa kër, mayewoo ndox
mu ma jàngoo. Waaye moom, ay rongooñam la
tooyale samay tànk, fompe ko kawaru boppam.
45 Fóonuloo ma, dalale ma, waaye moom, ba ma
duggsee ba léegi noppiwula fóon samay tànk.
46 Ag diw, diwewoo ko sama bopp, waaye moom,
diwu xeeñlu la diw samay tànk. 47 Moo tax ma
di la wax, ne bàkkaaram yu bare yi ñu ko jéggal
moo waral fonkeelam gu bare. Waaye njéggal lu
tuut, fonkeel gu tuut rekk.»

48 Yeesu nag ne ndaw sa: «Jéggalees na la say
bàkkaar.» 49 Ci kaw loolu ña mu toogandool
di lekk, naan ci seen xel: «Kii mooy kan bay
jéggaley bàkkaar sax?» 50 Yeesu nag ne ndaw
sa: «Sa ngëm musal na la, demal ak jàmm.»

8

Jiwu wuute na ag muj

1 Gannaaw loolu Yeesu wër dëkkoo dëkk bu
mag ak bu ndaw, di waare, di yégle xibaaru

---

† **7:41** 7.41 téeméeri junni: maanaam juróomi téeméeri dinaar; fukki junni: maanaam juróom fukki dinaar. Seetal Xaalis ci Leeral yi.

jàmm bu nguurug Yàlla, ànd ak fukki taal-
ibe yaak ñaar, 2 ñoom ak jigéen ñii mu fa-
joon, ba tàggale leen ak rab yu bon aki ja-
gadi: Maryaama, mi ñuy wax Magdala, ma
ñu tàggaleek juróom ñaari rab, 3 ak Yowaana
jabaru Kusa, saytukatub Erodd; ak Susaana, ak
ñeneen jigéen ñu bare ñu daan dimbalee ñoom
Yeesu seen alal.
4 Mbooloo mu mag a daje woon, jóge dëkkoo
dëkk, fekksi Yeesu. Mu léeb leen, ne leen:
5 «Boroom jiwu moo demoon jiyi. Naka lay saaw
ab toolam, ndeke lenn ca jiwu maa nga wadde ca
kaw yoon wa, nit ñi joggati ca, picc yi dikk, lekk
ko. 6 Leneen wadde fu barey doj. Naka la sax
rekk, daldi wow, ndax ñàkk ndox. 7 Leneen la
wadde biiri xaaxaam, jógandoo ak xaaxaam ma,
daldi fatt ba wow. 8 La des ca jiwu ma wadde
suuf su nangu, daldi sax, ba meññal lu ko mat
téeméeri yoon.»

Ci kaw loolu Yeesu àddu ca kaw ne: «Ku am
nopp yu mu dégge kat, na dégg.»
9 Ay taalibeem laaj ko lu léeb woowu di tekki.
10 Mu ne leen: «Yeen lañu may, ngeen xam
mbóotum nguurug Yàlla, waaye ñi ci des ñoom,
ci ay léeb lees koy dëxëñ, su ko defee:

“Ñuy xoole te duñu gis,
di dégg te duñu xam.”

11 «Lii la léeb wi di tekki. Jiwu wi moo di
kàddug Yàlla. 12 Ñi féeteek yoon wi mooy ñi
dégg. Seytaane nag mooy dikk, foqati kàddu gi ci
seen xol, ngir ñu baña gëm ba mucc. 13 Ñi féete
fu bare ay doj, ñoo dégg kàddu gi, nangoo ko
xol bu sedd. Waaye ñooñu, ab reen lañu amul.

Ab diir rekk lañuy gëm, bu janti nattu dikkee,
ñu dellu gannaaw. 14 Li wadde ci ay xaaxaam
mooy ñi dégg kàddu gi, te ay xalaat ak alal, ak
bànneexu bakkan fatt leen, ba tax meññaluñu lu
ñor. 15 Li ci suuf su baax si nag, mooy ñi dégge
kàddu gi xol bu dëggu te rafet, ŋoy ca, te saxoo
muñ ba meññal.

Ab làmp du làqu

16 «Deesul taal ab làmp, dëppe ko ndab, mbaa
nga dugal ko ci ron lal. Dees koy aj kay ba kuy
duggsi, di gis leer gi. 17 Mboolem lu làqu dina
feeñ, te mboolem lu nëbbu dina siiw ba ne fàŋŋ.
18 Kon nag teewluleen ni ngeen di dégge. Ku am,
dees na ko dolli, waaye ku amul, la mu xalaatoon
ne am na ko sax, dees na ko nangu.»

Déggal Yàllaa gën bokk ak Yeesu

19 Yaayu Yeesu ak ay rakkam ñoo dikkoon di
seet Yeesu te manuñoo agsi ci moom ndax nit
ñu bare. 20 Ñu ne ko: «Sa yaay ak say rakk a ngi
taxaw ci biti, bëgg laa gis.» 21 Mu ne leen: «Sama
yaay ak samay rakk, ñoo di ñiy dégg kàddug
Yàlla, te di ko jëfe.»

Yeesu dalal na ngelaw li

22 Benn bés la Yeesu duggoon gaal, mook ay
taalibeem. Mu ne leen: «Nanu jàll ca wàllaa dex
gi.» Ñu daldi dem. 23 Naka lañuy dem nag, Yeesu
nelaw. Ngelaw lu réy dal ca kaw dex ga, gaal gi
fees ak ndox, ba ñu nara sànku. 24 Taalibe yi yee
Yeesu, ne ko: «Njaatige, njaatige, nu ngi sànku!»
Mu yewwu, gëdd ngelaw li ak gannax yu réy
yi. Lépp dal, ne tekk. 25 Yeesu ne taalibe ya:

«Ana seen ngëm?» Ña nga boole tiitaange ak kéemtaan te naan ca seen biir: «Kii nag moo di kan bay jox ndigal ngelaw leek ndox mi sax, ñu déggal ko?»

Yeesu faj na ku rab jàpp

26 Ci kaw loolu ñu tëmb ba teereji ca diiwaanu waa Serasa, fa jàkkaarloo ak diiwaanu Galile.
27 Ba Yeesu wàccee ca tefes ga, jenn waayu dëkk ba dikk dajeek moom. Waa ja, ay rab a ko jàpp. Yàgg naa def yaramu neen te dëkkul ci kër, xanaa sëg ya. 28 Ba mu gisee Yeesu, daa yuuxu, daanu fa kanamam, daldi xaacu ne: «Yaw Yeesu Doomu Yàlla Aji Kawe ji, ana lu ma joteek yaw? Dama lay tinu, bu ma mbugal!»
29 Booba Yeesu tàmbali naa sant rab wi, mu génn waa ji. Rab wi jàpp na waa ji ay yooni yoon. Su ko defee ñu yeewe ko ay càllala, jéng ko, ngir wattu ko, mu di ko dagg, rab wi di ko xabtal, jëme bérab yu wéet.
30 Yeesu ne ko: «Noo tudd?» Mu ne ko: «Coggal.» Ndax rab yu baree duggoon waa ji.
31 Rab yi nag tinu Yeesu, ngir mu bañ leena yebal ca xóote ba*.
32 Ag coggalu mbaam-xuux yu baree nga woon foofa, di fore ca tund wa. Rab ya tinu Yeesu, ne mu may leen, ñu dugg mbaam-xuux ya. Mu may leen ko. 33 Rab ya nag génn nit ka, dugg mbaam-xuux ya, coggal ga bartaloondoo, tàbbi ca dex ga, daldi lab. 34 Sàmm ya gis la xew, daldi daw, nettaliji ko waa dëkk ba, ak dëkk-dëkkaan ya.
35 Nit ña riire ca, di seet la xew.

* **8:31** 8.31 Seetal ci *Peeñu ma* 20.2-3.

Naka lañu dikk ba ci Yeesu, yem ci nit ki rab
wi teqlikool, mu ànd ak sagoom, solu, toog ca
wetu Yeesu. Ñu daldi tiit. 36 Ña ko fekke woon
nag, nettali leen na boroomi rab ba jote wall.
37 Ci kaw loolu mbooloom diiwaanu Serasa gépp
tinu Yeesu ngir mu jóge ca seen biir te dem ndax
tiitaange lu réy lu leen jàpp. Naka la Yeesu dugg
gaal, di dem, 38 nit ka teqlikook rab yi di ko
sarxu ngir ànd ak moom. Teewul Yeesu yiwi ko,
ne ko: 39 «Ñibbil, te nga xamle li la Yàlla defal
lépp.» Waa ja it dem di siiwal ca dëkk ba bépp,
mboolem la ko Yeesu defal.

Yeesu faj na, dekkal na

40 Ba Yeesu delloo ca wàllaa dex, mbooloo maa
ko teertu, ndax ñoom ñépp a ko doon xaar. 41 Ci
kaw loolu rekk jenn waay dikk, ku ñuy wax
Yayrus, di njiitu jàngu ba. Mu ne gurub fi kanam
Yeesu, sarxu ko ngir mu ñëw këram, 42 ndax
kenn la amoon ci doom, janq bu am fukki at ak
ñaar, te ma nga doon waaja dee.

Yeesoo ngay dem, nit ña raj-rajloo, tanc ko.
43 Senn as ndaw a nga ca woon, diiru fukki at
ak ñaar, ma nga doon xëpp deret, te def na ci
alalam jépp, kenn manu koo faj. 44 Mu doxe
Yeesu gannaaw, teg loxoom ca catal mbubbam,
deret ja dal ca saa sa.

45 Yeesu nag ne: «Ana ku ma laal?» Ku nekk di
miim. Piyeer ne ko: «Njaatige, mbooloo mépp
a la yéew, dar la.» 46 Teewul Yeesu ne: «Am na
ku ma laal kay, ndax yég naa leer gu bàyyikoo
ci man.» 47 Ndaw sa xam ne feeñ na. Mu daldi
dikk, di lox, ne gurub fa kanam Yeesu, daldi wax

ca kanam ñépp la waral mu teg ko loxoom, ak
na mu wére ca saa sa. 48 Yeesu ne ko: «Janq, sa
ngëm faj na la. Demal ak jàmm.»
49 Naka la Yeesu di wax, jenn waay jóge ca kër
njiitu jàngu ba, dikk ne: «Matatul ngay sonal
sëriñ bi, sa janq ba faatu na.» 50 Yeesu dégg ca,
ne njiit la: «Bul tiit. Gëmal rekk, mu daldi mucc.»
51 Bi Yeesu agsee ca kër ga, mayul kenn ànd
ak moom dugg, ku moy Piyeer, ak Yowaan ak
Yanqóoba ak baayu xale bi, ak ndeyam. 52 Ñépp
a ngay jooy ak a tiislu janq bi. Yeesu nag ne
leen: «Buleen jooy. Janq bi deewul, day nelaw
rekk.» 53 Ci kaw loolu ñu di ko kókkali, ndax
xamoon nañu xéll ne dee na. 54 Yeesu itam jàpp
ca loxol janq ba, daldi àddu ca kaw, ne ko: «Janq,
jógal.» 55 Noo ga délsi, mu ne ñokket. Yeesu
ne ñu may ko, mu lekk. 56 Waajuri xale bi nag
waaru. Teewul Yeesu dénku leen, ne leen bu ñu
wax kenn la xew.

9

Yeesu yebal na fukki taalibe yi ak ñaar

1 Yeesu moo woo woon Fukk ñaak ñaar, jox
leen xam-xam ak sañ-sañu dàq mboolem rab
tey faj ay jàngoro. 2 Ci kaw loolu mu yebal
leen ngir ñu yégleji nguurug Yàlla tey faj jarag
ji. 3 Mu ne leen: «Bu ngeen di dem, buleen
yóbbaale dara ngir fàggu yoon wi; du yet, du
mbuus, du aw ñam, du xaalis. Bu ci kenn yor
ñaari turki sax. 4 Kër gu ngeen dugg, fa ngeen
di dal, ba kera ngeen dem. 5 Fépp fu ñu leen
dalalewul, génnleen dëkk booba te ngeen faxas

fa seen pëndub ndëgguy tànk, seedeele leen ko
seen ngàntal.»

6 Ñuy dem nag, di wër dëkk ak dëkk, di yégle
xibaaru jàmm bi, di faj jarag ji.

7 Ci kaw loolu Erodd boroom Galile dégg
mboolem la xew, boppam nag ubu, ndax ñenn
ñu noon Yaxya moo dekki, di Yeesu. 8 Ñee ne
Ilyaas moo délsi, ñeneen ba tey, ne kenn ca
yonent yu jëkk yaa dekki. 9 Erodd daldi ne:
«Yaxya, man maa doglu boppam. Kon ki ma
déggal jëf jii, mooy kan?» Ba loolu amee mu di
ko fexee gis.

Yeesu leel na mbooloo

10 Ba ndaw ya délsee, dañoo nettali Yeesu
mboolem la ñu def. Mu ànd ak ñoomu neen
ba sore, ca wetu dëkk ba ñuy wax Beccayda.
11 Teewul nit ña yég ne fa la dem, daldi ko topp.
Yeesu dalal leen, di leen wax ci mbirum nguurug
Yàlla, ña aajowoo am paj, mu wéral leen.

12 Ba jant di sowat, Fukk ñaak ñaar dikk ne
Yeesu: «Yiwil mbooloo mi, ñu dugg ci dëkk yu
ndaw yii ak dëkk-dëkkaan yi ko wër, ngir ñu
gis lu ñu lekk ak fu ñu fanaan, ndax fii àllub
neen la.» 13 Mu ne leen: «Yeen, joxleen leen
lu ñu lekk.» Ñu ne ko: «Nun de amunu lu dul
juróomi mburu ak ñaari jën. Xanaa nu dem, nun
ci sunu bopp, jëndali mbooloo mii mépp lu ñu
lekk!» 14 Lu wara mat juróomi junniy góor a nga
fa woon. Yeesu ne taalibe ya: «Dangeen leen di
toogal, ñu def géewi juróom fukki nit.» 15 Ñu def
noonu, toogal ñépp.

16 Ba mu ko defee Yeesu jël juróomi mburu
ya ak ñaari jën ya, xool kaw asamaan, daldi
yékkati kàddug cant, ba noppi dagg mburu ya,
jox taalibe ya, ngir ñu taajal ko mbooloo ma.
17 Ñépp lekk ba regg, ba ñu yóbbu dog ya ca des,
muy fukki pañe ak ñaar.

Piyeer xam na kuy Yeesu

18 Yeesu moo beru woon, di julli, taalibe ya
feggook moom. Ci kaw loolu mu laaj leen ne
leen: «Ana ku nit ñi ne moom laa?» 19 Ñu ne
ko: «Ñii nee ñu yaa di Yaxya; ñee ne yaa di
Ilyaas; ñale ne kenn ci yonent yu jëkk yaa dekki,
di yaw.»

20 Yeesu ne leen: «Yeen nag, ngeen ne maay
kan?» Piyeer ne ko: «Yaa di Almasib Yàlla.»
21 Mu femmu leen nag, sant leen ñu bañ koo wax
kenn. 22 Mu neeti: «Fàww Doomu nit ki sonn
lu bare, ba dajeek mbañeelu magi askan wi ak
sarxalkat yu mag yi, ak firikati yoon yi, te dees
na ko rey, ba ñetteelu fanam, mu dekki.»

23 Yeesu nag wax leen ñoom ñépp, ne leen:
«Képp ku bëgga dikk topp ma, fàtteel sa bopp,
te nga gàddu bés bu nekk, bant bi ñu lay daaj,
door maa topp. 24 Ndax képp ku namma rawale
sa bakkan, yaay ñàkk sa bakkan, waaye képp ku
ñàkk sa bakkan ngir man, yaa musal sa bakkan.
25 Ndax nit ki, su jagoo àddina sépp sax, te nara
ñàkk bakkanam mbaa mu sànku, ana lu mu
koy jariñ? 26 Képp ku kersawoo sama jëmm,
kersawoo topp samay wax, yaw itam Doomu nit
ki dina la kersawoo, bés bu dikkee ci darajaam
ak darajay Baay bi, ak darajay malaaka yu sell

yi. 27 Maa leen ko wax déy, ñenn a ngi fii taxaw
tey, duñu dee te gisuñu nguurug Yàlla.»

Leeru Yeesu jolli na

28 Ba lu wara tollook juróom ñetti fan wéyee
gannaaw kàddu yooyu, Yeesu àndoon na ak
Piyeer ak Yowaan ak Yanqóoba, ñu yéeg ca kaw
tund wa ngir julli. 29 Naka lay julli, xar kanamam
soppiku, ay yéreem weex tàll, di melax. 30 Ci kaw
loolu ñaari nit jekki feeñ, di waxtaan ak moom;
ñuy Yonent Yàlla Musaa ak Yonent Yàlla Ilyaas.
31 Ñoo feeñ ci ag leer, di waxtaane dëddug
Yeesu, ga mu doon waaja sottale fa Yerusalem.
32 Booba ngëmment a ngay man Piyeer ak ña
mu àndal. Ba ñu teewloo nag lañu gis leeru
Yeesu, ak ñaar ña mu taxawal. 33 Ba ñu demee
ba ñaari nit ñooñu di bàyyikoo fa Yeesu, Piyeer
ne ko: «Njaatige, su nu toogoon fii de, mu baax
ci nun; nan yékkati ñetti mbaar, benn yaw, benn
Musaa, benn Ilyaas.» Waaye booba Piyeer xamul
la muy wax. 34 Naka lay wax loolu, aw niir dikk
yiir leen, taalibe ya tàbbi ca biir niir wa, tiitaange
jàpp leen. 35 Ci biir loolu baat jibe ca niir wa, ne:
«Kii moo di sama Doom, ki ma taamu; dégluleen
ko.»

36 Ba baat ba selawee, Yeesu doŋŋ a feeñ.
Taalibe ya nag ñoom ne cell, waxuñu kenn lenn
jant yooyu, ca la ñu gis.

Yeesu fajati na ku rab jàpp

37 Ca ëllëg sa ba ñuy wàcce tund wa, mbooloo
mu baree dikk dajeek Yeesu. 38 Jenn waay jekki
xaacoo ca mbooloo ma, ne: «Sëriñ bi, dama lay
ñaan, nga xoolal ma sama doom, ndax moom

doŋŋ laa am. 39 Rab kat moo ko jàpp, mu jekki
di yuuxu, di say, gémmiñ giy fuur. Daanaka du
teqlikook moom te sonal na ko. 40 Ñaan naa say
taalibe ngir ñu dàqal ma ko, waaye manuñu ko.»
41 Yeesu ne leen: «Céy niti tey, yeena gëmadi te
dëng! Maak yeen ba kañ, te di leen muñal? Indi
sa doom fii.»
42 Naka la xale bi jubsi Yeesu, rab wi sànni ko
ci suuf, muy say. Yeesu itam gëdd rab wa, wéral
xale ba, delloo ko baayam. 43 Ñépp nag waaru ci
màggug Yàlla.

Naka la ñépp di yéemu ca mboolem la Yeesuy
def, mu ne taalibeem ya: 44 «Ubbileen seeni
nopp te teewlu bu baax kàddu yii: Doomu nit ki
lees di wor, ngir teg ko ci loxoy nit ñi.» 45 Taalibe
ya nag dégguñu kàddu googu, ndax fekk na piri
ma làqu leen, ngir ñu bañ koo daj, te ñemewuñu
koo laaj Yeesu.

Daraja réer na ku ko sàkku

46 Werante moo dikkaloon taalibe yi, ñuy seet
kan moo gëna kawe ci ñoom. 47 Yeesu nag
ràññee seen xalaat. Mu daldi indi ab xale,
taxawal ko ci wetam. 48 Mu ne leen: «Xale
bii, képp ku ko dalal ndax sama tur, man nga
dalal; te képp ku ma dalal, dalal nga ki ma yebal;
ndax ki gëna tuut ci yeen ñépp, kooku moo gëna
màgg.»
49 Ci kaw loolu Yowaan àddu, ne: «Njaatige,
danoo gis nit kuy dàqe sa tur ay rab, nu aaye ko,
ndax bokkul ci nun.» 50 Yeesu ne ko: «Buleen ko
aaye, ndax ku la sotul, yaw la faral.»

Samari gàntal na Yeesu

51 Ba ñu demee ba bés bi ñu wara yéege Yeesu
di jubsi, Yeesu moo dogu ngir dem Yerusalem.
52 Mu yebal ay ndaw, ñu jiitu ko. Ñu dem, ba agsi
ab dëkk ci diiwaanu Samari, nar ko faa waajal
ab dal. 53 Waa Samari nag nanguwuñu koo
dalal, ndax Yerusalem ga mu nammoona jëm*.
54 Taalibe ya ñuy wax Yanqóoba ak Yowaan gis
loolu, daldi ne: «Sang bi, soo bëggee nu jox
sawara ndigal, mu wàcce asamaan, faagaagal
leen?» 55 Teewul Yeesu geesu, femmu leen. 56 Ba
loolu amee ñu jàll jëm beneen dëkk.

Gëmkatu Yeesu du xool gannaawam

57 Ca yoon wa ñu awe la jenn waay ne Yeesu:
«Yaw laay topp fépp foo jëm.» 58 Yeesu itam ne
ko: «Till ak kàmbam, njanaaw akub tàggam,
waaye Doomu nit ki de, amul fu mu wéer
boppam.» 59 Mu neeti keneen: «Toppal ci man.»
Mu ne ko: «Sang bi, may ma, ma jëkka dem
robi sama baay.» 60 Mu ne ko: «Bàyyil néew yi,
ñu rob seeni néew, waaye yaw demal, yégleji
nguurug Yàlla.» 61 Keneen neeti ko: «Sang
bi, yaw laay topp, waaye may ma, ma jëkka
tàggtook sama waa kër.» 62 Yeesu ne ko: «Képp
ku tàmbalee gàbb tey xool gannaawam, jekkoo
ci nguurug Yàlla.»

10

Yeesu yebal na juróom ñaar fukk ak ñaar

1 Gannaaw loolu Sang bi tabb na yeneen
juróom ñaar fukki taalibe ak ñaar, yebal leen,

* **9:53** 9.53 Waa Samari ay nooni Israyil lañu woon.

ñaar, ñaar, ñu jiituji ko ca mboolem dëkk yaak
gox, ya mu nammoona dem moom ci boppam.
2 Mu ne leen: «Ngóob mee yaatu, te surga yi
néew. Kon nag ñaanleen Boroom ngóob mi, ay
surga yu mu yebal cim ngóobam. 3 Demleen!
Xamleen ne maa leen yebal, mbete ay gàtt ci biiri
bukki. 4 Buleen yóbbaale dencukaayu xaalis,
mbaa mbuus, mbaa ay carax te buleen taxaw di
saafoonte ak kenn ci yoon wi.

5 «Gépp kër gu ngeen dugg, jëkkleen ne:
“Jàmm ñeel na leen.” 6 Su fa nitu jàmm nekkee,
seen jàmm dal ko. Lu ko moy, mu délsi ci yeen.
7 Dal-leen ca kër googa, di lekk ak a naan ca la
ñu leen jox, ndax liggéeykat yelloo na peyooram.
Buleen di wër nag kër ak kër.

8 «Bépp dëkk bu ngeen dugg, ñu dalal leen, la
ñu leen taajal, lekkleen ko. 9 Wéral leen jaragi
dëkk ba, te ngeen wax waa dëkk ba, ne leen:
“Nguurug Yàlla dëgmal na leen.” 10 Waaye bépp
dëkk bu ngeen dugg te dalaluñu leen, demleen
ca pénc ma te ngeen ne leen: 11 “Seen pëndub
dëkk bi ci sunu ndëgguy tànk sax, nu ngi koy
faxas, seedeele leen ko seen ngàntal. Waaye nag
xamleen ne nguurug Yàlla dëgmal na.” 12 Maa
leen ko wax, bu bés baa, boobu dëkk, Sodom a
koy gënu demin.

13 «Wóoy ngalla yeen waa Korasin, yeen waa
Beccayda it, wóoy ngalla yeen, nde kéemaan yi
sottee fi seen biir, su doon fa waa Tir mbaa fa
waa Sidon la sottee, kon bu yàgg lañu doon sol
ay saaku, xëppoob dóom, ngir tuub. 14 Moo tax
it, kera àtte ba, waa Tir ak Sidon a leen di gënu

demin. 15 Yeen waa Kapernawum nag, dees na
leen yékkati ba asamaan a? Xanaa ba fa njaniiw
kay ngeen di wàcci.

16 «Ku leen déggal nag, man nga déggal; ku
leen gàntal, man nga gàntal. Te ku ma gàntal,
gàntal nga ki ma yebal.»

17 Ba juróom ñaar Fukk ñaak ñaar demee ba
délsi, mbégte lañu àndal. Ñu ne: «Sang bi,
rab yi sax, danu leen di jox ndigal ci sa tur,
ñu nangul nu.» 18 Yeesu ne leen: «Séen naa
Seytaane mu fàqe asamaan ni ag melax. 19 Dama
ne, maa leen jox sañ-sañu joggi ci kawi jaan aki
jiit, joggati mboolem dooley bañaale bi, te dara
du leen mana gaañ mukk. 20 Noonu leen rab yi
nangule nag, buleen ko bége, bégeleen kay la
seen tur binde fa asamaan.»

21 Ca waxtu woowa tembe la kemtalaayu
mbégte tukkee ci Noo gu Sell gi, dugg Yeesu, mu
daldi ne: «Baay, Boroom asamaan ak suuf, sant
naa la, nde yaa làq lii boroom xam-xam yeek
boroom xel yi, xamal ko tuut-tànk yi, nde loolu
de, Baay, mooy li la soob. 22 Lépp la ma sama
Baay dénk, te kenn xamul kuy Doom ji, ku dul
Baay bi; kenn it xamul kuy Baay bi, ku dul Doom
ji, ak képp ku ko Doom ji namma xamal.»

23 Ci kaw loolu Yeesu walbatiku ca taalibe ya,
wax leen ñoomu neen, ne leen: «Ndokklee ñi
seeni gët gis li ngeen gis. 24 Ndax maa leen ko
wax, bare na ay yonent ak buur yu bëggoona gis
li ngeen gis, te gisuñu ko, ak itam dégg li ngeen
dégg, te dégguñu ko.»

Texe am na yoon

25 Benn xamkatu yoonu Musaa moo jekki woon
jóg, di fexee fiir Yeesu. Mu ne ko: «Sëriñ bi, ana
lu may def, ba texe ba fàww?» 26 Yeesu ne ko:
«Yoonu Musaa, ana lees ci bind? Loo ci jànge?»
27 Mu ne ko: «Boroom bi sa Yàlla, nanga ko
soppe sa léppi xol ak sa léppi bakkan ak sa léppi
doole ak sa léppi xel, te ni nga soppe sa bopp,
nanga ko soppe sa moroom*.» 28 Yeesu nag ne
ko: «Wax nga dëgg. Noonu ngay def, daldi texe.»
29 Waa ja nag namma wutu lay, ne Yeesu: «Sama
moroom mooy kan?»

30 Yeesu neeti ko: «Jenn waay a jóge woon
Yerusalem, jëm Yeriko. Mu dajeek ay sàcc, ñu
futti ko, dóor ko, daldi dem, bàyyi ko, muy waaja
dee. 31 Yàlla woo yàlla ab sarxalkat bu jaare
yoon woowa, séen nit ka, daldi teggi. 32 Jenn
waay ju soqikoo ci giirug Lewi it noonu; daa dikk
ba tollu foofa, séen waa ja, daldi teggi. 33 Jenn
waay ju dëkk Samari nag doon tukki, dikk ba
jege waa ja, xool ko, yërëm ko lool. 34 Mu dikk,
sotti diw ak biiñ ca gaañu-gaañu ya, lëmës ko.
Ci kaw loolu mu teg ko ci mbaamam, yóbbu ko
ci ab dalukaay, di ko topptoo. 35 Ca ëllëg sa, mu
yékkati ñaari poseti xaalis†, jox ko boroom dal
ba, ne ko: “Topptoo ko waa ji. Loo ci dolli, bu ma
dëppee, maa la koy delloo.”»

36 Mu teg ca ne ko: «Ñett ñii, kan nga foog ne
moo ci taxawu waa ja dajeek sàcc ya, taxawaayu

* **10:27** 10.27 Seetal ci *Baamtug Yoon wi* 6.5 ak *Sarxalkat yi* 19.18.

† **10:35** 10.35 Benn poset bu ci nekk, benn dinaar la tollool, te moo doon peyooru benn bésub lëmm. Seetal Xaalis ci Leeral yi.

nit ak moroomam?» 37 Mu ne ko: «Xanaa ki
ko defal yërmande.» Yeesu nag ne ko: «Demal
boog, di defe noonu.»

Maryaama raw na Màrt

38 Yeesu ak ay taalibeem ñoo toppoon seenu
yoon, ba tollook ab dëkk. Ba ñu dikkee, senn
as ndaw su ñuy wax Màrt, ganale ko. 39 Ci
kaw loolu rakkam ju ñuy wax Maryaama toog
ca wetu Sang bi, di déglu kàddoom, 40 te fekk
Màrt jàpp lool ca liggéeyu waañ wa. Mu dikk ne
Yeesu: «Sang bi, xanaa gisoo sama rakk ji ma
bàyyeek liggéeyu waañ wi, man doŋŋ? Wax ci
boog, mu jàpple ma.» 41 Sang bi ne ko: «Màrt,
Màrt, yitte yi nga xintewoo, di ci doñ-doñi moo
bare. 42 Ndaxam lenn doŋŋ a manula ñàkk.
Maryaama nag, cér bi gën la taamu, te deesu ko
nangu ci moom.»

11

Kàddug julli am na yoon

1 Yeesu moo doon julli benn bérab. Ba mu
noppee, kenn ca taalibeem ya ne ko: «Sang
bi, jàngal nu julli noonee Yaxya jàngale julli ay
taalibeem.» 2 Yeesu ne leen: «Bu ngeen dee julli,
ne leen:
Baay, sellnga ñeel na saw tur,
na sa nguur dikk.
3 May nu bés ak bés sunub dundu bés bu nekk.
4 Baal nu sunuy bàkkaar,
ni nuy baale nun itam, mboolem ñi nu tooñ,
te bu nu dugal ci nattu.»

[5] Yeesu teg ca ne leen: «Ana kan ci yeen moo
seeti ab xaritam xaaju guddi, ne ko: “Xarit, lebal
ma ci ñetti mburu. [6] Sama xarit bu nekk ciw
yoon moo dikk sama kër, te awma dara lu ma
ko taajal,” [7] te xarit ba àddoo ca biir néegam, ne
ko: “Bu ma sonal, tëj naa ba tëdd, maak samay
doom; manumaa jóg, di la jox dara”? [8] Maa
leen ko wax, su jógul jox ko la mu laaj ndax ug
xaritoo it, la ko kee amul kersay yee ngir sàkku
ndimbal mooy tax mu jóg, jox ko mboolem lu
mu soxla. [9] Moo tax ma ne leen, ñaanleen, ñu
may leen; seetleen, ndax ngeen gis; fëggleen, ñu
ubbil leen. [10] Ndaxte képp ku ñaan, dinga am; ku
seet, dinga gis; ku fëgg it, dees na la ubbil. [11] Ana
kan ci yeen mooy baay bu doomam ñaan aw jën,
mu jox ko jaan? [12] Mbaa mu ñaan ko nen, mu jox
ko aw jiit? [13] Ndegam yeen ñi bon yeena mana
may seeni gone lu baax nag, astamaak Baay ba fa
asamaan. Moo leen ko dàq fuuf, nde mooy may
Noo gu Sell gi, ñi ko ko ñaan!»

Beelsebul xeexul boppam

[14] Yeesu moo doon dàq aw rab wu duggoon
nit ba mu luu. Ba rab wa génnee, luu ba wax,
mbooloo ma waaru. [15] Teewul ñenn ca ñoom ne:
«Ci Beelsebul, buuru rab yi lay dàqe ay rab.»

[16] Ñeneen nag di ko fiir, di sàkku ci moom
firnde ju bawoo asamaan. [17] Yeesu itam ràññee
seen xalaat, ne leen: Gépp nguur guy xàjjalikoo
ci biiram, day tas, yii kër màbb ca kaw yee.
[18] Seytaane itam, su xàjjalikoo ci biiram, ana nu
nguuram di yàgge, gannaaw yeena ne Beelsebul
laay dàqe ay rab? [19] Te it ndegam man Beelsebul

laay dàqe rab yi, seen ñoñ nag ñoom, kan lañuy
dàqe ay rab? Kon kay seen ñoñ a leen tiiñal.
[20] Waaye su dee loxol Yàlla laay dàqe rab yi nag,
kon nguurug Yàlla agsi na ba ci yeen.

[21] «Su ponkal gànnaayoo ba diis, wattu këram,
alalam dina raw. [22] Waaye bu ko ku ko
man songee, ba daan ko, day nangu mboolem
ngànnaay lu mu yaakaaroon, ba noppi séddale
alalam. [23] Ku farul ak man nag, man ngay xeex,
te ku àndul ak man di dajale, yaa ngi tasaare.

[24] «Aw rab wu bon, bu jàppee nit ba génn ko,
day wër bérab yu fendi, di wut fu mu nopploo,
te du ko gis. Su ko defee mu ne: “Naa dellu ca
sama kër, ga ma jóge.” [25] Bu dikkee fekk kër gi
buube, defare ba jekk, [26] day dem indi yeneen
juróom ñaari rab yu ko yées, ñu bokk sancsi.
Su ko defee ni nit kiy mujje mooy yées na mu
jëkke.»

[27] Naka la Yeesu di wax loolu, jenn jigéen ca
mbooloo ma àddu ca kaw, ne ko: «Ndokklee
ki la ëmb ci biiram, nàmpal la ci weenam!»
[28] Moom nag mu ne ko: «Xanaa kay, ndokklee
ñiy déglu kàddug Yàlla te di ko jëfe.»

Yonent Yàlla Yunus doy na firnde

[29] Naka la mbooloo may gëna takku, Yeesu ne:
«Niti tey jii, nit ñu bon lañu. Firnde lañuy wut,
waaye deesu leen jox jenn firnde ju moy firndey
Yunus. [30] Ndax na Yunus nekke woon firnde ca
waa Niniw, noonu la Doomu nit ki nekke firnde
ci niti tey jii. [31] Keroog àtte ba, Lingeeru bëj-
saalum dina jóg, janook niti tey jii, tiiñal leen;
ndax moo bàyyikoo woon ca catal àddina, ngir

déglusi xam-xamu Suleymaan, te tey jii, ku sut
Suleymaan a ngi fi. 32 Waa réewum Niniw it
keroog àtte ba dinañu taxaw, layook niti tey
jii, tiiñal leen ndax ñoo tuube woon ca waareb
Yunus, te tey jii, ku sut Yunus a ngi fi.

Bët mooy làmpu yaram

33 «Deesul taal ab làmp, di ko dugal fu làqu,
mbaa ci suufu leget. Dees koy aj kay, ba kuy
duggsi gis muy leer. 34 Bët mooy làmpu yaram.
Bu sa bët wéree, sa yaram wépp a ciy leerloo,
waaye bu sa bët bonee, sa yaram wépp a ngi
ci lëndëm. 35 Kon seetal ndax leer gi nga foog
ne mu ngi ci yaw du ag lëndëm. 36 Bu sa yaram
wépp dee leerlu nag te lenn nekku ci cig lëndëm,
su boobaa la sa yaram di mana leerlu ba ne ràññ,
mel ni bu la ab làmp niitee, ne ràññ ci sa kaw.»

Yeesu xas na niti diine ñi

37 Ba Yeesu waxee ba noppi, ab Farisen da
koo woo këram, ngir bokk ak moom lekk. Mu
nangu, dem ba duggsi, daldi toog ca lekkukaay
ba. 38 Farisen bi nag jaaxle, ndax la Yeesu
setluwul bala moo waaja lekk. 39 Sang bi ne
ko: «Yeen Farisen yi, bitib kaas bi ak ndab li
daal ngeen di raxas, te fekk leen feese jikkoy
jagoo lu lewul, akug mbon ci biir! 40 Yeena
ñàkk xel! Xanaa du ki sàkk biti moo sàkk biir
itam? 41 Li ci biir kay ngeen di sarxe! Su boobaa
seen lépp ay set. 42 Waaye wóoy ngalla yeen
Farisen yi! Xobi naana ak yeneen safal yu mel
ni ru* ak wépp xeetu lujum, yeena ngi ciy génne

* **11:42** 11.42 ru gàncax la. Xob yi dees na ko togg, di ko fajoo.

cérub fukkeel, ngir asaka, njubte ak cofeelu
Yàlla nag, ngeen sàggane. Lii de war na leen,
waaye lee it, waruleen koo sàggane. 43 Wóoy
ngalla yeen Farisen yi! Yeenay sàkku péete yu
kaname ca jàngu ya, ak nuyoob gëddaal ca pénc
ma. 44 Wóoy ngalla yeen, yeena ngi mel ni ay
bàmmeel yu amul xàmmikaay, nit ñiy dox ca
kaw te xamuñu ko.»

45 Kenn ci xamkati yoon yi nag àddu ne: «Sëriñ
bi, loolu nga wax de, nun itam, xasaale nga
nu ci.» 46 Yeesu itam ne: «Yeen xamkati yoon
yi itam, wóoy ngalla yeen, yeen ñi sëf nit ñi
sëf yu ñu àttanul, te yeen ci seen bopp, seen
benn baaraam sax du ci laal. 47 Wóoy ngalla
yeen, yeenay tabax bàmmeeli yonent yi, te seeni
maam reyoon leen. 48 Kon yeena seedee noonu
ne seen jëfi maam ya, ànd ngeen ci, ndax ñoom
ñoo leen rey, yeen ngeen tabax seeni bàmmeel.
49 Looloo tax itam kàddug Yàlla giy xel, biral ne:
“Maay yebal fa ñoom ay yonent aki ndaw, ñii
ñu bóom, ñee, ñu bundxatal.” 50 Su ko defee
yoon topp niti tey jii, deretu mboolem yonent yi
tuuru, dale ko ca cosaanu àddina. 51 La dale ca
deretu Abel ba ca deretu Sàkkaryaa†, ma ñu rey
ca diggante sarxalukaay ba ak bérab bu sell ba,
maa leen ko wax déy, dees na ko topp niti tey
jii. 52 Ngalla yeen xamkati yoon yi, yeena sànk
caabiy xam-xam; yeen dugguleen, ñiy duggsi,
ngeen tere leena dugg.»

53 Ba Yeesu génnee foofa, ca la Farisen ya
ak firikat ya tàmbalee xabtalu ci kawam, di ko

† **11:51** 11.51 Seetal ci *2.Jaar-jaar ya* 24.20-22.

seetloo ay laaj ci mbir yu bare, 54 di ko yeeru,
tey wuta këf kàddu gu rëcce ci gémmiñam, ngir
tuumaal ko.

12

Yeesu aaye na jinigal

1 Mbooloo ma nag mujj na dajaloo ba mat ay
junniy junniy nit, bay joggeente. Ci biir loolu
Yeesu tàmbalee wax, jëkke ko ci ay taalibeem,
ne: «Wattuleen lawiiru Farisen ñi, te mooy
jinigal. 2 Mboolem lu nëbbu dees na ko feeñal,
te lu làqu dees na ko xam. 3 Moo tax mboolem
lu ngeen waxe biir lëndëm, dees na ko dégge
bëccëg ndarakàmm, te mboolem lu ngeen déeye
ci néegu biir, dees na ko biral ci kawi taax.

4 «Maa leen ko wax, yeen samay soppe, buleen
ragal ñu manul lu wees rey seen yaram, ndax
gannaaw loolu dootuñu leen manal lu ko raw.
5 Ma xamal leen nag ki ngeen wara ragal: kiy rey
ba noppi, am sañ-sañu sànni ca sawara sa, kooku
dëy laa leen ne, ragal-leen ko. 6 Juróomi picci
ramatu, xanaa jarul ñaari dërëm doŋŋ? Moona
Yàlla fàttewula geesu menn ci ñoom. 7 Yeen nag
seen kawari bopp sax, waññees na lépp. Buleen
ragal dara, nde ndiiraanu ramatu, yeena ko gën.

8 «Te it maa leen ko wax, képp ku dëggal fi
kanam nit ñi, ne man nga féeteel, Doomu nit
ki itam dina dëggal fa kanam malaakay Yàlla
ya, ne moom nga féeteel. 9 Waaye ku weddi fi
kanam nit ñi, ne man nga féeteel, dees na weddi
fa kanam malaakay Yàlla ya, ne man nga féeteel.
10 Képp ku jëme kàddug safaan ci Doomu nit ki,

dees na la jéggal, waaye ku saaga Noo gu Sell gi,
deesu la jéggal.
11 «Bu ñu leen yóbboo ca jàngu ya, ca kanam
kilifa ya, ak àttekat ya, buleen jaaxle ci nan
ngeen di yékkatee kàddug layoo, ak luy doon
seenu lay, mbaa lu ngeen di wax, 12 ndax su
boobaa Noo gu Sell gi moo leen di xamal ca
waxtu woowa la ngeen wara wax.»

Yoolu Yàlla doŋŋ mooy alal

13 Kenn ca mbooloo ma moo noon Yeesu:
«Sëriñ bi, waxal ci sama mag, mu jox ma sama
wàll ci ndono li nu bokk.» 14 Yeesu ne ko: «Waa
jii, kan moo ma fal àttekat mbaa miraaskat ci
seen kaw?» 15 Ci kaw loolu mu ne leen ñoom
ñépp: «Moytuleen wépp xeetu bëgge, ndax loo
barele barele, sa bakkan ajuwul ci sa alal.»
16 Mu léeb leen nag, ne leen: «Nit la woon ku
woomle, te ab toolam nangu. 17 Mu naan ca xel
ma: "Nu may def nag? Amatuma sax fu ma denc
sama ngóob mi!" 18 Ci kaw loolu mu ne: "Nii laay
def: samay sàq laay daaneel, daldi defaraat sàq
yu gëna mag, denc ci sama pepp ak mboolem lu
ma am. 19 Su ko defee ci samam xel laa naan:
'Céy sama waa ji, yaa ngeek alal ju bare ju mana
dem ay ati at; neel finaax, di lekk, di naan ak a
bége.' " 20 Yàlla nag ne ko: "Ñàkk xel! Guddig
tey jii, dees na jël sa bakkan. Kon li nga waajal,
ana kuy doon boroom?"
21 «Kuy dajaleel boppam alal te woomlewoo fa
Yàlla, loolu mooy saw demin.»

Ku gëm Yàlla, wóolu ko

22 Gannaaw loolu Yeesu ne ay taalibeem: «Moo
tax ma ne leen, buleen seen bakkan jaaxal, ngir
lu ngeen lekk, te it buleen seen yaram jaaxal
ngir lu ngeen sol, 23 ndax lekk gi, bakkan bee
ko ëpp solo, te koddaay li it, yaram wee ko ëpp
solo. 24 Seetleen ci baaxoñ: du ji, du góob,
amul ub denc mbaa am sàq. Teewul Yàlla di ko
dundal. Yeen nag, ñaata yoon ngeen gën picc yi!
25 Ana kan ci yeen mooy jaaxle, di xalaata xalaat
bakkanam ba mana yokk lu tollook xef ak xippi
ci àppam? 26 Ndegam loolu gëna tuut sax moo
leen të, ana lu ngeen di xalaat ci leneen?

27 «Seetleen ni tóor-tóor yiy saxe. Sonnuñu,
ëccuñu, waaye maa leen ko wax, Suleymaan
ak darajaam jépp sax, soluwul woon ni benn ci
ñoom. 28 Ndegam ñaxum tool miy dund tey, te
léegi ñu sànni ko cib taal, moom la Yàlla solale
noonu, xanaa astamaak yeen kay? Yeenaka
néew ngëm! 29 Yeen nag, buleen tiisoo lu ngeen
lekk, mbaa lu ngeen naan; te bu yooyu xalaat
ub seen bopp. 30 Ndax loolu lépp, xeeti yéefari
àddina, ñoo koy tiisoo, te yeen, Baay bi xam na
ne soxla ngeen ko. 31 Waaye tiisooleen nguuram,
su boobaa dees na leen ci dollil loolu.

32 «Buleen ragal dara, yeen jur gu sew gi, ndax
seen Baay la soob, mu jagleel leen nguur gi.
33 Jaayleen seen alal, sarxe xaalis bi, sàkkuleen
mbuus yu dul ràpp, muy dencu ëllëg bu dul jeex
fa asamaan, fa ko sàcc dul jege, max du ko yàq.
34 Ndax fu sab denc nekk, sab xol it a nga fa.

Teewlu war na

35 «Takkuleen te seeni làmp di tàkk. 36 Mel-
leen ni nit ñuy séentu seen njaatige lu jóge céet,
ndax bu dikkee ba fëgg bunt ba, ñu daldi ko
ubbil. 37 Ndokklee surga yooyu seen njaatige
dikk fekk ñu teewlu. Maa leen ko wax déy,
njaatige leey takku, toogal leen ba noppi dikk,
taajal leen, ñu lekk. 38 Ndegam ba guddi ga
xaajee la njaatige la ñibbsi, ba fekk surga ya
teewloo noonu, am ba suuf seddee la, lu mu
ci mana doon, ndokklee ñoom. 39 Waaye lii de
xamleen ko: boroom kër, su xamoon wan waxtu
la ab sàcc di ñëw, du ko wacc moos, mu dàjjiy,
dugg këram. 40 Kon yeen itam waajleen ba jekk,
ndax waxtu wu ngeen foogul, ci la Doomu nit ki
di ñëw.»
41 Piyeer nag ne Yeesu: «Sang bi, ndax nun
doŋŋ nga léeb lii, am ñépp a ko moom?» 42 Sang
bi ne ko: «Ana kan nag mooy saytukat bu
wóor te muus, ba njaatigeem batale ko curgag
këram, ngir mu di leen jox seen njël ca ba
muy jot? 43 Ndokklee surga bu njaatigeem dikk,
fekk ko muy doxale noonu. 44 Maa leen ko
wax déy, alalam jépp la ko njaatige la di far
dénk. 45 Waaye su jawriñ ja nee ci xelam: “Sama
njaatige dikkagul léegi,” ba tax mu tàmbalee
dóor surga ya, góor ak jigéen, di lekk ak a naan,
di màndi, 46 su boobaa njaatige laay dikk bés
bu mu ko séenuwul ak waxtu wu mu foogul, te
mbugal mu metti la koy mbugal, sédd ko ci añub
gëmadikat ñi.

47 «Jawriñ jooju xam nammeelu njaatigeem,
te taxul mu waaj ko, ba jëfewu ko, ay yetam
dina bare. 48 Waaye jawriñ ji xamul nammeelu

njaatigeem, te teewu koo def lu yelloo ay duma,
yet yu néew lay am. Képp ku ñu jox lu bare, dees
na la topp lu bare. Képp ku ñu dénk jopp, dees
na la feyeeku lu ko ëpp.

Ngëm indi na féewaloo

49 «Sawara laa taalsi ci kaw suuf, te maaka
bëggoon mu ne jippét xaat! 50 Am na nag
sóobu gu ma wara sóobu, waaye ndaw njàqare
ci man li feek loolu sottiwul. 51 Foog ngeen ne
maye jàmm ci kaw suuf moo ma indi? Déet
kay. Maa leen wax lii, xanaa ag féewaloo.
52 Gannaaw-si-tey, bu juróomi nit bokkee genn
kër, dinañu féewaloo; ñett féewaloo ak ñaar,
ñaar féewaloo ak ñett. 53 Baay dina féewaloo ak
doomam ju góor, doom ja féewaloo ak baayam;
ndey féewaloo ak doomam ju jigéen, doom ja
féewaloo ak ndeyam; ndey féewaloo ak jabaru
doomam, jabar ja féewaloo ak ndeyu jëkkër ja.»

Xam pirim jamono war na

54 Yeesu neeti mbooloo ma: «Bu ngeen gisee
mu xiine sowu, dangeen dal naan: “Taw baa ngi
ñëw,” te noonu lay ame. 55 Bu ngelaw bawoo bëj-
saalum, ngeen ne: “Tàngaay wu metti lay doon,”
te mooy am. 56 Jinigalkat yi ngeen doon! Melow
asamaan ak suuf, man ngeen koo firi. Xew-xewi
janti tey jii nag, nu ngeen umplee pireem?
57 «Te itam lu leen tee àtte njub, yeen ci seen
bopp? 58 Boo àndeek sab jotewaale, ngeen jëm
ca àttekat ba, fexeela jubook moom ci yoon wi.
Lu ko moy mu yóbbu la ci yoon, yoon jébbal la
ndawal buur, mu ne la ràpp tëj. 59 Ma ne la, doo

fa génne mukk te feyuloo lépp, ba ci poset bi gëna tuut.»

13

Ku tuubul, sànku

1 Jamono jooju tembe la aw nit dikk, àgge
Yeesu mbirum waa Galile yu Pilaat bóomoon,
jaxase seen deret ak seen dereti juru sarax yu
ñu jagleel Yàlla. 2 Yeesu ne leen: «Foog ngeen ne
waa Galile yooyu dañoo gëna bàkkaar mboolem
seen bokki Galile ya ca des, ba tax ñu daj mitit
wu ni tollu? 3 Maa leen ne déedéet kay, te
su ngeen tuubul, noonu ngeen di sànkoo yeen
ñépp. 4 Fukki nit ak juróom ñett ñooñu tata ja
ca Silowe daanu ci seen kaw, ba rey leen nag,
ngeen foog ne ñoo gën diy tooñkat ci Yerusalem
gépp? 5 Maa leen ne déedéet kay, te su ngeen
tuubul, yeen ñépp ay sànku ni ñoom.»
6 Mu léeb leen lii nag, ne leen: «Garabu figg
la nit amoon ci tóokëram. Mu dikk di ko raas-si,
gisu ca dara. 7 Mu ne surga ba: “Ñetti at a ngii
may dikk, raas-si garab gii, gisuma ci dara. Kon
gor ko, da fiy xatal rekk.” 8 Surga ba ne ko: “Sang
bi, bàyyiwaat ko at mii rekk, ba ma wéex ko, def
ci tos. 9 Jombul mu meññ déwén; lu ko moy, nga
gor ko.”»

Yeesu faj na nit bésub Noflaay

10 Benn bésub Noflaay, Yeesoo doon jàngle ci
ab jàngu. 11 Ndeke jenn jigéen a nga fa woon;
rab a ko woppal lu wara mat fukki at ak juróom
ñett, mu xuuge, manula fexe ba siggi. 12 Yeesu
gis ko, woo ko, ne ko: «Jongama, teqlikoo nga

ak sa laago.» 13 Mu teg ko ay loxoom, mu siggi ca
saa sa, di sàbbaal Yàlla. 14 Njiitu jàngu ba nag
yékkati kàddug ñaawlu ndax bésub Noflaay ba
Yeesu faje. Mu ne mbooloo ma: «Juróom benni
fan la nit ñi wara liggéey. Kon ci fan yooyu ngeen
wara fajusi, waaye du ci bésub Noflaay.» 15 Sang
bi ne ko: «Jinigalkat yi ngeen doon! Xanaa du
ci bésub Noflaay la kenn ku nekk ci yeen di
yiwee aw yëkkam mbaa mbaamam ca gétt ga,
ngir wëggi ko? 16 Jigéen jii di sëtub Ibraayma,
te fukki at ak juróom ñett a ngii Seytaane làggal
ko, wareesu koo yiwi, teggil ko laago jii ci bésub
Noflaay?»

17 Ba mu waxee loolu, noonam yépp a rus,
mbooloo ma nag di bége mboolem jëf ju yéeme,
ja muy def.

Doomu fuddën misaal na nguurug Yàlla

18 Yeesu neeti: «Ana lu nguurug Yàlla di nirool?
Ana lu ma koy niruleel? 19 Mu ngi mel ni doomu
fuddën bu nit jël, sànni cib toolam. Mu sax,
màgg ba doon garab gu njanaaw yi tàgg ciy
caram.»

Lawiir misaal na nguurug Yàlla

20 Mu dellu ne: «Ana lu may niruleel nguurug
Yàlla? 21 Mu ngi mel ni lawiir ju jigéen sàkk,
def ko ci ñetti natti sunguf, ba tooyal bépp mujj
funki.»

Buntu texe xat na

22 Yeesu moo doon jaare ay dëkk yu mag ak
yu ndaw, jëm Yerusalem, di jàngle ca yoon wa.
23 Mu am ku ko ne: «Sang bi, xanaa ñiy mucc

ñu néew lay doon?» Mu ne leen: 24 «Góor-
góorluleen ba dugge ci bunt bu xat bi, ndax
maa leen ko wax, ñu bareey jéema dugg, waaye
duñu ko man. 25 Bu boroom kër gi xasee jóg,
ba tëj bunt bi, fa ngeen di doxe des biti, di
fëgg naan: “Sang bi, ubbil nu!” Mu ne leen:
“Xawma fu ngeen bokk.” 26 Su boobaa ngeen
naan: “Noo daan bokk di lekk ak a naan, te
sunuy pénc nga daan jànglee.” 27 Mu neeti leen:
“Nee naa leen xawma fu ngeen bokk. Soreleen
ma yeen ñépp, defkati njubadi yi!” 28 Foofa la ay
jooy ak naqarlu bay yéyu di ame yoon, kera bu
ngeen gisee seeni maam Ibraayma ak Isaaxa ak
Yanqóoba ak yonent yépp ca biir nguurug Yàlla,
te fekk yeen ci seen bopp, ñu dàq leen ca biti.
29 Penku ak sowu, bëj-gànnaar ak bëj-saalum,
la aw nit di bawoo, dikk toog ca ndabal bernde
la ca nguurug Yàlla. 30 Su ko defee nag, ñenn a
ngi mujje tey, waaye ëllëg ñooy jiitu; te ñenn a
ngi jiitu tey, waaye ëllëg ñooy mujje.»

Dees na tas Yerusalem

31 Ca jamono jooju tembe la ay Farisen dikk,
ne Yeesu: «Jógeel fii, te dem, ndax Buur Erodd
da laa nara rey.» 32 Mu ne leen: «Demleen wax
njomboor moomu, ne ko: “Maa ngii di dàq rab
yi, di maye ag wér, tey ak ëllëg. Bésub ñetteel
ba nag ma sottal.” 33 Waaye tey ak ëllëg ak sibir,
fàww ma dem, ndax ab yonent wareesu koo
bóome fenn fu dul Yerusalem.

34 «Yerusalem, Yerusalem, yaw miy bóom
yonent yi, di sànni ay doj ñi ñu yebal ci yaw, ba
ñu dee, ñaata yoon laa namma dajale say doom,

uuf ni ganaar di uufe ay cuujam, te nanguwuloo?
35 Mu ngoog, waccees na laak sa kër nag, waaye
maa ne la doo ma gisati ba kera jant ba nga naa:
“Na barke wàccal ki ñëw ci turu Boroom bi!”»

14

Yeesu jàngal na Farisen ya

1 Benn bésub Noflaay la Yeesu reeri woon kër
genn kilifag Farisen ya. Ñoom nag ñu di ko bàyyi
xel bu baax. 2 Ndeke jenn waay a nga fa janook
moom, yaram wépp a sadd. 3 Yeesu àddu, ne
xamkati yoon yaak Farisen ya: «Waaw, pajum
bésub Noflaay, yoon maye na ko, am déet?»

4 Ñu ne cell. Yeesu teg waa ja loxo, wéral ko,
daldi ko yiwi. 5 Mu ne leen: «Ana kan ci yeen la
doomam mbaa aw yëkkam daanu cib teen, mu
bañ koo daldi génne ci bésub Noflaay?» 6 Lu ñu
ca teg nag të leen, ñu ne xerem.

7 Ci biir loolu Yeesu gis na gan ñay taamoo
toogu yu kaname, mu léeb leen, ne leen: 8 «Bu la
boroom xew wooyee ci berndeg céet, bul wàllisi,
ba tooge toogu ba gëna kaname, xamoo fu ku
la sutu daraja di wuysee boroom xew ma. 9 Su
boobaa moom mi la woo, woo ko, mooy dikk,
ne la: “Mayal kii, mu toog.” Nga am nag gàccey
walbatiku toogi fa gëna gannaawe. 10 Bu ñu
la wooyee am xew kay, demal tooge fa gëna
gannaawe, ba ka la woo dikk ne la: “Xarit, agsil
ci kanam.” Su boobaa muy sa teraanga ci kanam
mboolem ña nga bokkal bernde ja. 11 Ndaxte
képp kuy réylu, dees na la toroxal, ka toroxlu
lees di yékkati.»

12 Ci kaw loolu Yeesu ne waa ja ko woo bernde:
«Boo dee waajal bernde, añ mbaa reer, bul woo
say xarit, mbaa say doomi ndey, mbaa say bokk,
mbaa say dëkk yu am alal, nde ñoom itam dañuy
walbatiku, woo la rekk, mu doon sag pey. 13 Boo
dee waajal bernde kay, wool néew-doole yi ak
làggi yi, ak ñiy soox ak silmaxa yi. 14 Su boobaa
ndokklee yaw, nde amuñu sag pey, waaye dees
na la fey, kera ndekkitel aji jub ñi.»

Dàq sa teraanga, romb sa njariñ

15 Kenn ca gan ña nag dégg loolu, ne Yeesu:
«Ndokklee ku lekk ca bernde ja ca nguurug
Yàlla!» 16 Yeesu ne ko: «Jenn waay moo
waajaloon bernde ju mag, woo ca ñu bare. 17 Ba
waxtuw lekk jotee, mu yebal ab surgaam ca ña
mu woo woon, ne leen: “Ñëwleen, lépp sotti na
léegi.”

18 «Ñu tàmbalee gàntal nag ñoom ñépp. Kii
ne ko: “Ab tool laa jënd, te fàww ma xooli ko.
Dama lay ñaan rekk, nga jéggal ma.” 19 Kee ne:
“Ay lëkkey yëkk, ci laa jënd juróom, damay dem
nii, jéemloo leen ba xam. Dama lay ñaan rekk,
nga jéggal ma.” 20 Kale ne ko: “Ab séet laay sooga
takk, looloo tax duma mana ñëw.”

21 «Surga ba dellu, daldi koy àgge boroom kër
ga, njaatigeem. Mu mer, ne surga ba: “Demal
gaaw ca pénc yaak mbeddi dëkk bi, te nga indi
fii néew-doole yi, ak làggi yi ak silmaxa yi ak ñiy
soox.”

22 «Surga ba dem ba délsi, ne ko: “Sang bi,
li nga santaane de def naa ko, waaye kër gi
feesagul.” 23 Njaatige li ne ko: “Demal topp yoon

yi, leru ñag yi, te nga soññ nit ñi, ñu dikk ba
sama kër fees.” 24 Maa leen ko wax, ñi ma woo
woon ci sama bernde ji, kenn du ci mos.»

Topp Yeesu am na lu mu laaj

25 Yeesu moo doon dem, mbooloo mu réy dar
ko. Mu geestu ne leen: 26 «Képp ku ñëw ci
man, te bañuloo sa baay ak sa ndey, ak sa jabar,
ak sa doom, ak sa bokk yu góor, ak sa bokk
yu jigéen, bañuloo sa bakkanu bopp sax, doo
mana doon sama taalibe. 27 Képp ku gàdduwul
sa bantu bopp bu ñu lay daaj, te topp ci man,
doo mana doon sama taalibe. 28 Ana kan ci yeen
sax mooy namma tabax taaxum kaw, te jëkkula
toog, wañña la mu koy dikke, ngir seet ba xam
ndax am na lu ko àggale, 29 bala moo teg kenug
taax ma, te amul dooley sottal tabax bépp, ba ña
koy seetaan di ko ñaawal, 30 naan: “Waa jii moo
tàmbalee tabax, te manula àggale!” 31 Am ban
buur mooy xarejeek beneen buur te jëkkula toog,
seet ba xam ndax man naa ànd ak fukki junniy
xarekatam, ngir xarejeek ku ko songseek ñaar
fukki junniy xarekat? 32 Su ko manul nag, ba
buur bee di soreegum lay yebal kurél ca moom,
ngir seet nu mu mana sàrtoo ak moom jàmm.
33 Naka noonu itam, kenn ci yeen du mana doon
sama taalibe te dëdduwul mboolem lu mu am.

34 «Xorom déy baax na, waaye bu sàppee, ana
lees koy safaleetee? 35 Jariñatul suuf, jariñatul
ab tos. Ca biti lees koy tuuri. Ku ami nopp kat,
déglul.»

15

Sàmm bége na menn xaram mu feeñ

[1] Mboolem juutikat yeek bàkkaarkat yi ñoo
daan ñëw ci Yeesu, di ko déglu. [2] Ci biir loolu
Farisen ya ak firikati yoon ya di ñurumtu naan:
«Kii moom bàkkaarkat yi lay neexool, di bokk
ak ñoom lekk!» [3] Yeesu nag léeb leen lii, ne leen:
[4] «Ana kan ci yeen mooy am téeméeri xar, réerle
ci menn, te bàyyiwul ca àll ba juróom ñeent
fukki xar ya ak juróom ñeent (99), ngir toppi ma
réer, ba gis ko? [5] Bu ko gisee lay bég, teg ko ca
mbagg ma, yóbbu kër ga. [6] Te bu àggee ca kër ga,
xarit yaak dëkk ya lay woo, ne leen: "Kaayleen
nu bége, sama xar ma réeroon, gis naa ko!"
[7] «Maa leen wax, ne leen: bu benn bàkkaarkat
doŋŋ tuubee, noonu rekk lay doone mbégte
fa asamaan, ba raw mbégte ma fay am, bu
juróom ñeent fukk ak juróom ñeenti nit jubee,
te soxlawuñoo tuub.

Jigéen bége na takkaayam lu feeñ

[8] «Te it ana jan jigéen mooy am fukki libidoor,
benn réer ca, te taalul ab làmp, buub néeg ba,
seeta seet, ba gis ko? [9] Bu ko gisee, xarit yaak
dëkk ya lay woo, ne leen: "Kaayleen nu bége,
libidoor ba réeroon, gis naa ko." [10] Maa leen
wax ne leen: noonu rekk lay doone mbégte fa
malaakay Yàlla ya, bu benn bàkkaarkat doŋŋ
tuubee.»

Baay bége na doomam ju feeñ

[11] Yeesu neeti: «Nit a amoon ñaari doom yu
góor. [12] Ka gën di ndaw ne baay ba: "Baay, jox

ma cér bi ma yoon may ci sunu alal.” Ba loolu
amee baay ba séddale leen alalam. [13] Ay fan yu
néew gannaaw gi, ka gën di ndaw jaay léppam,
daldi tukki réew mu sore, di topp bakkanam ba
yàq fa alalam. [14] Gannaaw ba mu sànkee lépp,
xiif bu metti dikkal réew ma, mu daldi tàmbalee
ñàkk. [15] Ci kaw loolu mu dem, di surgawu ku
cosaanoo ca réew mooma, kooku yebal ko ca
ay toolam, muy sàmm ay mbaam-xuux. [16] Mu
dem ba noon ngéeja lekk ca xolliti doomi garab
ya mbaam-xuux yay lekk, fajeb xiifam, te kenn
mayu ko ca. [17] Xel ma mujj délsi, mu ne: “Ñaata
surga la sama baay am, seen lekk ne gàññ, man,
ab xiif di ma rey fii! [18] Naa jóg, dem ca sama
baay, ne ko: ‘Baay, tooñ naa Yàlla, tooñ la;
[19] yeyootumaa tuddoo sax sa doom; léegi def ma
ni ku bokk ci say surga.’ ”

[20] «Mu jóg, ngir dellu kër baayam. Fu sore la
ko baayam séene, muy dikk. Mu ñeewante ko,
daw, laxasu ko, fóon ko. [21] Doom ja ne ko: “Baay,
tooñ naa Yàlla, tooñ la; yeyootumaa tuddoo sax
sa doom.” [22] Teewul baay ba ne ay surgaam:
“Gaawleen indi mbubb mi gëna rafet, solal ko, te
ngeen takkal ko ab jaaro ci loxoom, solal ko ay
dàll. [23] Indileen sëlluw yafal wa, rey, nu lekk, te
bànneexu; [24] ndax sama doom jii moo dee woon
te dekki na, moo réeroon te feeñ na.” Ñu daldi
tàmbalee bànneexu.

[25] «Loolaa nga fekk mag ja ca tool ya. Ba mag
ja dikkee ba jub kër ga, ca la dégg po ma ak
pecc ma. [26] Mu woo kenn ca xale ya, laaj ko lu
xew. [27] Mu ne ko: “Sa rakk jaa délsi, sa baay rey

sëlluw yar wa, ndax li mu délseek jàmm.”
28 «Mag ja nag mer, nanguwula agsi, baayam
génn, di ko soññ. 29 Mu àddu, ne baayam:
“Seetal ñaata at laa la liggéeyal, sa ndigal,
masuma koo moy, te man, masuloo maa may
sax as tef su nu bégloo, maak samay xarit. 30 Sa
doom jii dikk, gannaaw ba mu yàqee sa alal ci
ay gànc, nga reyal ko sëlluw yafal wi!” 31 Mu ne
ko: “Doom, yaw de naka jekk man nga nekkal,
te mboolem lu ma am, yaa ko moom. 32 Waaye
mbégte ak bànneex war na, ndax sa rakk jii moo
dee woon te dekki na, moo réeroon te feeñ na!”»

16

Saytukat bu dëng def na ag muus

1 Yeesu neeti ay taalibeem: «Jenn waay ju am
alal la woon, ñu boole ko ak ab saytukatam, ne
ko day pasar-pasaree alalam. 2 Waa ja woo ko,
ne ko: “Li ma la déggal, lu mu doon? Limal ma
sag caytu, ndax dootoo ma mana saytul.”
3 «Saytukat ba nag ne ca xelam: “Nu may def
nag, gannaaw sama njaatigee ngi nangu caytu
gi ci man? Dem gàbbi? Awma kàttanam.
Yalwaani? Rus naa ko.” 4 Gannaaw loolu mu ne
“Xam naa ni may def, ba su ma ñàkkee sama
liggéey it, dees na ma fat.” 5 Mu daldi woolu
kenn, kenn, ña ameel njaatigeem bor. Kii ñëw,
mu ne ko: “Ñaata nga ameel sama njaatige?”
6 Mu ne ko: “Téeméeri xàndiy diwu oliw.” Mu ne
ko: “Sa kayit a ngi, toogal gaaw te bind juróom
fukk.” 7 Kee, mu ne ko: “Yaw nag, ñaata nga ko
ameel?” Mu ne ko: “Téeméeri saakuy pepp.” Mu

ne ko: “Sa kayit a ngi, bindal juróom ñett fukk.”
8 Njaatige li nag naw saytukat bu njublaŋ boobu
ca muus ga mu defe. Ndax kat niti tey jii ñoo
gëna muus doomi leer ñi, ci ni ñuy doxale seen
digganteek seeni nawle.»

9 Yeesu teg ca ne: «Maa leen wax ne leen:
Alalu àddina ji làmboo njubadi, sàkkooleen ko
ay xarit, ngir bu alal ja jeexee, xarit yooya fat
leen ca dal yu sax ya. 10 Ku maandu ci lu néew
nag, maandu ci lu bare; ku jubadi ci lu néew it,
jubadi ci lu bare. 11 Kon su ngeen maanduwul ci
alalu àddina, alal ji dëgg, ana ku leen koy dénk?
12 Te su ngeen maanduwul ci alalu jaambur, ana
ku leen di dénk seen alalu bopp?

13 «Ab jaamu kër nag manula jaamu ñaari
sang; day dëddu kii, sopp kee; mbaa mu fonk kii,
cof kee. Manuleena jaamoondoo Yàlla ak Alal.»

14 Farisen ñu bëgg xaalis ña nag dégg loolu
Yeesu wax lépp, ba noppi di ko ñaawal. 15 Yeesu
ne leen: «Yeen yeenay jub-jublu ci kanam nit ñi,
waaye Yàlla xam na seen xol. Ndax li nit ñi gëna
naw, lu seexluwu la fa Yàlla.

16 «Yoonu Musaa wi ak waxi yonent yi la woon
ba kera ba Yaxya dikkee. Waaye ba mu dikkee
lañu yégle nguurug Yàlla, ñépp di ci jéema
dugge seen doole. 17 Waaye nag asamaan ak
suuf raaf moo gëna yomb genn maaska rote ci
mbindum yoonu Musaa.

Pase daganul

18 «Képp ku fase sa jabar, takk keneen, jaaloo
nga; te ku jëkkëram fase, képp ku ko takk, jaaloo
nga.

Aji texeedi sàkku na yërmande

19 «Jenn waay la woon ju bare alal, di sol yérey
tànnéef yu rafet, di dunde lu neex bés bu set.
20 Ab baadoolo bu ñuy wax Lasaar nag farala
tëdde buntu kër waa ji, yaram wa ne fureet aki
góom, 21 te noon ngéeja fajeb xiifam lu ruuse ci
ndabal boroom alal bi. Rax ci dolli xaj yiy dikk,
di mar ay góomam.
22 «Ba baadoolo ba deeyee, malaaka yi yóbbu
ko ba ca wetu Ibraayma. Boroom alal ba itam
dee, ñu rob ko. 23 Ci kaw loolu ñu dugal
ko sawara. Ca biir mbugal mu tar ma la
dawale bëtam, daldi séen fu sore Ibraayma ak
Lasaar ci wetam. 24 Mu xaacu ne: “Maam
Ibraayma, yërëm ma! Yebalal Lasaar, mu sëpp
catal baaraamam ci ndox, dikk seralal ma sama
làmmiñ, sawara sii metti na lool!” 25 Ibraayma
ne ko: “Doom, fàttlikul ne na nga séddoo woon
sa bànneex ca àddina, noonu la Lasaar nekke
woon aw tiis. Waaye fii nag moo neexle, yaw
nga mitile. 26 Bu loolu yépp weesee itam, sunu
digg ak yeen kàmb gu xóot a fi dox; moo tax ku
bëgga jóge fii jëm ci yeen, mbaa mu jóge foofu
jëmsi ci nun, du ko man.”
27 «Ci kaw loolu boroom alal ba ne: “Kon nag
maam, ngalla yebalal Lasaar ca sama kër baay,
28 ndax sama juróomi rakk a nga fa. Na leen
àrtu, ngir ñu baña ñëw ñoom itam ci bérabu
metit bii.” 29 Ibraayma ne ko: “Waaye ñoom am
nañu yoonu Musaa, am nañu téerey yonent yi.
Nañ leen déggal.” 30 Mu ne ko: “Loolu doyul,
Maam Ibraayma, waaye su kenn bàyyikoo ci ñi
dee, dem ba ca ñoom, dinañu tuub.” 31 Ibraayma

nag ne ko: “Su ñu dégluwul Musaa, dégluwñu yonent yi kay, ku dekki, bàyyikoo ci ñi dee sax du tax ñu gëm.”»

17

Bàkkaarloo nit aay na

1 Yeesu neeti ay taalibeem: «Ag fiir guy
bàkkaarloo manula ñàkk, waaye wóoy ngalla
ka koy lal. 2 Ñu takkoon doj wu réy ci baatam,
sànni ko biir géej moo gën ci moom muy yóbbe
bàkkaar kenn ci xale yii. 3 Wattuleen seen bopp.

Jéggal-leen ku leen tuubal

«Bu la sa mbokk tooñee, yedd ko. Bu tuubee,
baal ko. 4 Su la tooñoon juróom ñaari yoon ci
bés bi, te walbatiku juróom ñaari yoon, ne la:
“Tuub naa ko,” baal ko rekk.»

Ngëm maye na kéemtaan

5 Ci kaw loolu ndaw ya ne Sang bi: «Yokk nu
ngëm.» 6 Sang bi ne leen: «Su ngeen amoon ci
ngëm, lu tollu ni peppu fuddën sax, ba ne garab
gii: “Buddeekul, dem jëmbate ca géej ga,” su
boobaa garab gi déggal leen.

Ab jaam du sàkku jaajëf

7 «Kan ci yeen la ab jaamam di beyi mbaa mu
sàmmi ba jóge tool, dikk, mu ne ko: “Kaay, nu
lekk”? 8 Xanaa kay da koy wax ne ko: “Defaral
sama reer, te takku, taajal ma, ba ma lekk, naan,
nga doora lekk, naan.” 9 La jaam ba jëfe ndigal
tax na sangam sant ko? Déedéet kay. 10 Yeen
itam noonu. Bu ngeen defee li ñu leen sant lépp

ba noppi, dangeena war ne: “Ay jaam rekk lanu. Sunu warugar lanu def.”»

Yeesu faj na fukki gaana

11 Ci biir yoon woowu Yeesu jëmoon
Yerusalem, ma nga jaare fa Samari ak Galile
digaloo. 12 Mu dem bay duggsi cib dëkk, fukki
gaana dikk, dajeek moom, ba dànd ko, daldi
taxaw. Ñu xaacu ne: 13 «Yeesu, Njaatige, yërëm
nu!» 14 Yeesu nag gis leen, ne leen: «Demleen
seetluji seen yaram ca sarxalkat ya.»
Ba ñuy dem ca sarxalkat ya lañu wér, seen
yaram set. 15 Kenn ci ñoom gis ne wér na, daldi
walbatiku, di xaacuy sàbbaal Yàlla. 16 Mu dikk,
ne gurub, dëpp jëëm fa tànki Yeesu, sant ko. Waa
ja nag nitu Samari la woon. 17 Ba loolu amee
Yeesu ne: «Xanaa du fukk a wér? Juróom ñeent
ña nag, ana ñu? 18 Amu ci kenn ku ñëw, delloo
Yàlla njukkal ku dul doxandéem bii!» 19 Yeesu
nag ne ko: «Jógal dem; sa ngëm faj na la.»

Nguurug Yàlla door na ba noppi

20 Farisen yi ñoo laajoon Yeesu, ne ko: «Kañ
la nguurug Yàlla di dikk?» Mu ne leen: «Dikkug
nguurug Yàlla du ànd akum ceetaan. 21 Deesul
ne it: “Xool-leen, mu ngi” mbaa: “Ma ngee,” ndax
kat nguurug Yàlla mu ngi ci seen biir.»
22 Mu ne taalibe ya: «Ay jant a ngi ñëw yu
ngeen naa ngéejoo fekke benn bés ci bési Doomu
nit ki, te dungeen ko fekke. 23 Te it, dees na
leen ne: “Ma ngee!” mbaa: “Mu ngii!” Buleen
dem, buleen ca topp. 24 Ndax ni melax di xuyye
gii wetu asamaan, ba ne ràññ ca gee, noonu la

Doomu nit kiy def keroog bésam. 25 Waaye balaa
booba fàww Doomu nit ki am coono yu bare,
jànkoonteek diiŋatu niti tey jii.
26 «Noonee mu deme woon ca janti Nóoyin, ni
lay deme ca janti Doomu nit ki. 27 Nit ñaa nga
doon lekk ak a naan, di jël jabar ak a séyi, ba
keroog bés ba Nóoyin duggee ca gaal ga, mbënn
ma dikk, sànk ñépp.
28 «Noonee itam la deme woon ca janti Lóot.
Nit ñaa nga doon lekk ak a naan, di jënd ak a
jaay, di jëmbat ak a tabax. 29 Waaye bés ba Lóot
génnee Sodom, la tawub sawara ak tamarax
wàcce asamaan, sànk ñépp. 30 Noonu doŋŋ lay
deme, bés bu Doomu nit kiy feeñ.
31 «Bésub keroog boobee, ku mu fekk ci kaw
am taax, te say yëf ne ca biir kër ga, bul wàcc,
di ko jëli. Te ku mu fekk tool ba itam, bul dellu.
32 Fàttlikuleen jabaru Lóot ja! 33 Képp kuy wuta
rawale sa bakkan, yaay ñàkk sa bakkan, waaye
képp ku ñàkk sa bakkan, yaay dund. 34 Maa
leen ko wax: guddig keroog ñaar ay bokk benn
lal, kenn ki, ñu yóbbu ko, ka ca des, ñu ba ko.
35-36 Ñaar di wolandoo, kenn ki, ñu yóbbu ko, ka
ca des, ñu ba ko.»
37 Taalibe yi ne Yeesu: «Loolu fan la, Sang bi?»
Mu ne leen: «Fu médd nekk, fa la tan yay daje.»

18

Saxoo ñaan wareef la

1 Yeesu dellu leen léeb lii, ngir ñu wareefoo di
sax ci ñaan te baña xàddi. 2 Mu ne: «Ab àttekat
la woon cib dëkk; ragalul Yàlla, yégul nit. 3 Ab

jëtun a nga woon ca dëkk boobee. Daan na ñëw
ca moom, naan ko: “Àtte ma ak sama jotewaale!”
4 Àttekat ba bañ na ay yoon, waaye gannaaw gi
mu ne ci xelam: “Ragaluma Yàlla, yéguma nit,
5 waaye jigéen jii da maa lakkal; naa ko àtte,
bala moo dërr-dërri ba mujj jekkli ma.”»
6 Sang bi teg ca ne: «Jàngatleen li àttekat bu
bon bi wax. 7 Kon ndax Yàlla man naa baña
sàmm àqu tànnéefam ñi koy woo wall guddi
ak bëccëg, xanaa di leen yeexe? 8 Maa leen
ne, mooy sàmm seen àq ci lu gaaw. Waaye bu
Doomu nit ki dikkee, mbaa dina fekk ngëm ci
kaw suuf?»

Ag njub, bu ko boroom gis

9 Yeesu léebati lii, ngir ñiy damoo seenug njub,
tey doyadal ñi ci des. 10 Mu ne: «Ñaari nit a
julliji woon ca kër Yàlla ga. Kenn ki di ab Farisen,
ki ci des dib juutikat. 11 Farisen baa nga taxaw
di yelu, naan: “Yàlla, maa ngi lay sante li ma
melul ni ñeneen ñi doonul lu moy ay lekk-kati
àq, ay njublaŋ aki jaalookat, rawatina juutikat
bii. 12 Maa ngi woor ñaari yoon, ayu bés gu nekk,
di joxe asaka benn céru fukkeelu mboolem lu ma
am.”
13 «Juutikat ba moom, ma nga taxaw fu sore,
ñemewula siggi sax, xool asamaan, xanaa di
fëgg dënnam te naan: “Éy Yàlla, yërëm ma, man
bàkkaarkat bi.”»
14 Yeesu teg ca ne: «Maa ne leen, kooku moo
ñibbaale këram àtteb ku jub, waaye du Farisen
ba. Ndaxte képp kuy réylu, dees na la toroxal,
waaye ki toroxlu lees di yékkati.»

Tuut-tànk am na cér

15 Doon nañu indil Yeesu ay tuut-tànk sax, ngir
mu teg leen ay loxoom. Taalibe ya gis loolu,
di leen jànni. 16 Yeesu nag woolu xale yi, ne:
«Bàyyileen xale yi, ñu ñëw fi man, buleen leen
aaye, ndax ñu mel ni ñoom ñoo yelloo nguurug
Yàlla. 17 Maa leen ko wax déy, képp ku baña
nangul nguurug Yàlla ni ab xale, doo ca dugg
mukk.»

Dëddu lépp, topp Yeesu jafe na

18 Kenn ci njiiti Yawut yi moo laajoon Yeesu,
ne ko: «Sëriñ bu baax bi, ana lu may def, ba
texe fàww?» 19 Yeesu ne ko: «Lu tax nga naa
ma ku baax ki? Kenn baaxul ku moy Yàlla doŋŋ.
20 Xam nga ndigal yi: “Bul jaaloo, bul bóom, bul
sàcc, bul seede lu dul dëgg, teralal sa ndey ak
sa baay.”» 21 Mu ne ko: «Loolu lépp, ba may
ndaw laa ko dale sàmm ba tey.» 22 Yeesu dégg
loolu, ne ko: «Lenn rekk nga deseleeti. Mboolem
loo am, jaay ko, séddale ko néew-doole yi. Su
ko defee nga woomle fa asamaan. Boo noppee,
ñëwal, topp ci man.» 23 Ba waa ji déggee loolu,
am na tiis wu réy, ndax barele woon na lool.
24 Yeesu gis loolu, daldi ne: «Boroom alal tàbbi
ci nguurug Yàlla, ndaw lu jafe! 25 Boroom alal
dugg ci nguurug Yàlla de, giléem jaare bën-bënu
puso moo ko gëna yomb.» 26 Ña cay dégg nag
ne: «Kon ku mana mucc nag?» 27 Yeesu ne leen:
«Li të nit, tëwul Yàlla.»

28 Piyeer daldi ne: «Nun de, noo ngii, dëddu
la nu amoon, topp la.» 29 Yeesu ne leen: «Maa
leen ko wax déy, amul kenn kuy dëddu kër, mbaa

jabar, mbaa mbokk, mbaa waajur, mbaa doom,
ngir nguurug Yàlla, 30 te jotaatul lu ko ëpp ay
yooni yoon, tey jii, akug texe ba fàww, ëllëg.»

Yeesu baamooti na coono yi koy xaar

31 Yeesu nag yóbbu Fukk ñaak ñaar, wéetook
ñoom, ne leen: «Nu ngii jëm Yerusalem, te
mboolem lu yonent yi bindoon ci mbirum
Doomu nit ki dina sotti. 32 Ndax dees na ko
jébbal jaambur ñi dul Yawut, dees na ko ñaawal,
saaga ko, tifli ko. 33 Dinañu ko caw, rey ko, ba ca
ñetteelu fanam, mu dekki.»

34 Waaye ndaw ya, ñoom, xamuñu dara ci
jooju wax, ndax mbóotu kàddug Yeesu gaa leen
làqu, ba tax ñu umple la mu wax.

Yeesu faj na silmaxa

35 Ba Yeesu di jubsi dëkk ba ñuy wax Yeriko,
ab silmaxaa nga tooge ca peggu yoon wa, di
yalwaan. 36 Silmaxa ba dégg mbooloo may
romb, mu daldi laaj lu mu doon. 37 Ñu ne ko
Yeesum Nasaret moo fa jaare. 38 Ci kaw loolu
mu àddu ca kaw ne: «Yeesu, Sëtub Daawuda,
yërëm ma!» 39 Ña jiitu femmu ko, ngir mu noppi.
Teewul mu gëna xaacooti, ne: «Sëtub Daawuda,
yërëm ma!» 40 Yeesu nag taxaw, ne ñu indil ko
ko. Ba mu dikkee, mu laaj ko, ne ko: 41 «Loo
bëgg ma defal la ko?» Mu ne ko: «Xanaa may
gis, Sang bi.» 42 Yeesu ne ko: «Gisal! Sa ngëm faj
na la.» 43 Ca saa sa muy gis, daldi topp ci Yeesu,
di sàbbaal Yàlla. Mbooloo mépp gis loolu, di sant
Yàlla.

19

Yeesu dal na ak bàkkaarkat ba

1 Gannaaw loolu Yeesu dugg biir Yeriko, jaare
biir dëkk ba, di dem. 2 Ndeke jenn waay a nga fa,
di kilifag juutikat bu bare alal, ñu di ko wax Sase.
3 Mu bëgga gis nag kuy Yeesu, te mbooloo ma tax
manu koo gis, ndax ndaama la woon. 4 Ci kaw
loolu Sase daw, jiituji, daldi yéeg ci genn garab
ca yoon woowu Yeesu wara jaare, ngir mu man
koo gis. 5 Yeesu dikk ba tollu foofa, téen ne ko:
«Sase, wàccal gaaw, ndax sa kër laa wara dali
tey jii.»

6 Sase daldi wàcc gaaw, bége koo dalal lool.
7 Ñépp gis loolu, di ñurumtu naan bàkkaarkat
bi la Yeesu dem këram, dal ak moom. 8 Sase
nag taxaw ne Sang bi: «Sang bi, ma ne, sama
genn-wàllu alal, jox naa ko néew-doole yi, te
jépp alal ju lewul ju ma masa jëlal kenn, dinaa
fey ñeentam.» 9 Yeesu ne ko: «Bés niki tey,
mucc dikkal na kër gii, ndax waa jii kat ci askanu
Ibraayma la bokk, moom itam. 10 Ndax Doomu
nit ki, ñi réer la seetsi, ngir musal leen.»

Ndénkaane aw sas la

11 Naka la nit ña dégg loolu, Yeesu léebati leen,
ndax booba jege na Yerusalem, te fekk na ñu foog
ne nguurug Yàlla day daldi teew ca saa sa. 12 Moo
tax mu ne: «Boroom juddu bu réy la woon.
Muy waaja dem réew mu sore, ngir ñu fal ko fa
buur, mu doora ñibbsi. 13 Ci biir loolu mu woo
fukki surgaam, jox leen ku nekk benn posetub
wurus bu gànjare, ne leen: “Liggéeyleen ci, ba
ma ñibbsi.” 14 Waaye waa réewam ña dañu koo

bañoon. Ci gannaawam lañu yónni ndaw, ne:
“Kii, bugguñu muy sunu buur.”
15 «Gannaaw ba ñu ko falee buur, ba mu délsi,
daa woolu surga, ya mu joxoon wurus wa, ngir
xam ñaata la leen ca seen liggéey jural. 16 Kenn
ka dikk, ne ko: “Sang bi, sa poset ba jur na fukki
poset.” 17 Mu ne ko: “Jaaraamaa, surga bu baax
bi. Gannaaw ci lu tuut nga wóore nag, falul
ci fukki dëkk.” 18 Keneen dikk, ne: “Sang bi,
sa poset ba indi na juróomi poset.” 19 Mu neeti
kooka: “Yaw, falul ci juróomi dëkk.” 20 Keneen
dikk ne: “Sang bi, sa poset baa ngii ma fasoon
ciw sekkit. 21 Dama laa ragal, ndaxte ku néeg
nga. Dangay foqati loo dénkaanewul woon, di
dajale loo jiwuloon.” 22 Mu ne ko: “Say wax laa
lay àttee, surga bu bon bi! Xamoon nga ne nit
ku néeg laa, di foqati lu ma dénkaanewul woon,
di dajale lu ma jiwuloon. 23 Lu la tee woona
dénkaaneji sama alal ca dencukaay ba, ngir bu
ma dikkee jot ko, boole ca tonoom?”
24 «Ci kaw loolu mu ne ña fa taxawoon:
“Nanguleen poset bi ci moom, jox ko boroom
fukki poset yi.” 25 Ñu ne ko: “Sang bi, kee
ngeek fukki poset ba noppi!” 26 Mu ne: “Ma ne
leen, képp ku am, dees na ko dolli, waaye ku
amul, la mu am as néew sax, dees na ko nangu.
27 Sama noon yooyu buggul woon ma doon seen
buur nag, indileen leen fii, te rendi leen ci sama
kanam.”»

Yeesu dugg na Yerusalem

28 Ba Yeesu waxee loolu ba noppi, ca la jiitu,
jëm Yerusalem. 29 Ba Yeesu dikkee ba jub dëkk ya

ñuy wax Betfase ak Betani, ca wetu tund wa ñuy
wax tundu Oliw ya, dafa yebal ñaari taalibeem,
30 ne leen: «Demleen ci dëkk bi ci kanam. Bu
ngeen agsee, dingeen gis cumbur bu yeewe, bu
kenn masula war. Yiwileen ko, indi. 31 Bu ñu
leen nee: “Lu tax ngeen di ko yiwi?” ne leen:
“Sang bee ko soxla.”»

32 Ba ndaw ya demee, na leen ko Yeesu waxe
lañu ko gise. 33 Naka lañuy yiwi cumbur ba,
ay boroomam ne leen: «Lu tax ngeen di yiwi
cumbur bi?» 34 Ñu ne: «Boroomam moo ko
soxla.» 35 Ñu indil Yeesu cumbur bi, sànni seeni
yére ca kawam, daldi waral Yeesu.

36 Naka la Yeesuy dem, nit ñi di ko lalal seeni
yére ca yoon wa. 37 Ba ñu jubsee Yerusalem, bay
wàcce ca mbartalum tundu Oliw ya, mbooloom
taalibe mépp la mbégte jàpp, ñu tàmbalee
sàbbaal Yàlla ca kaw ndax kéemaan ya ñu gis.
38 Ña nga naan:

«Na barke wàccal buur bi ñëw ci turu Boroom bi!
Jàmm fa asamaan; daraja fa bérab ya gëna kawe!»

39 Yenn Farisen ya woon ca mbooloo ma nag
ne Yeesu: «Sëriñ bi, yeddal sa taalibe yi!» 40 Mu
ne: «Maa leen ko wax, su ñii noppi woon, doj yi
ñooy xaacu.»

41 Ba Yeesu jubsee ba séen dëkk ba, jooy na
ndax moom. 42 Mu ne: «Céy yaw itam, boo
xamoon bésub tey jii li lay may jàmm! Waaye fii
mu ne, làqu na say gët. 43 Ay bés a ngi dikk ci sa
kaw, keroog say noon a lay gawe ab sëkk, yéew
la, tance la wet gu nekk. 44 Ñoo lay nappaaje ci

suuf, yaak say doom yi ci sa biir, te duñu bàyyi
doj ci kaw doj ci sa biir, ndax ba sa bésub wall
dikkee, yaa ko ràññeewuloon.»

Yeesu jàngle na ca kër Yàlla ga

45 Gannaaw loolu Yeesu dugg ca kër Yàlla ga,
daldi dàq ña fay jaaye. 46 Mu ne leen: «Bindees
na ne: “Sama kër gi kërug julli la, waaye yeen,
moom ngeen def rawtub sàcc!”»
47 Yeesu nag di jàngle bés bu nekk ca kër Yàlla
ga. Ba mu ko defee sarxalkat yu mag ya, ak
firikati yoon ya, ñook njiiti xeet wa, di ko wuta
rey. 48 Waaye xamuñu nu ñuy def, ndax ñépp a
ko doon déglu, teewlu ko lool.

20

Diiŋat nañu sañ-sañu Yeesu

1 Mu am bés bu Yeesu doon jàngal askan
wi ca kër Yàlla ga, di xamle xibaaru jàmm bi.
Sarxalkat yu mag ya ak firikati yoon ya ne jalañ,
ñook njiit ya. 2 Ñu ne ko: «Wax nu, lii ngay def,
ci ban sañ-sañ nga koy defe, mbaa kan moo la
jox boobu sañ-sañ?» 3 Yeesu ne leen: «Ma laaj
leen man itam lenn, waxleen ma, 4 sóobeb Yaxya
ci ndox, asamaan la ndigal la bawoo, am ci nit
ñi?» 5 Ñu diisoo ci seen biir, daldi ne: «Su nu
nee: asamaan la ndigal la bawoo da naan lu tax
kon gëmunu Yaxya? 6 Te su nu nee: ci nit ñi
la ndigal li bawoo, mbooloo mépp a nuy sànni
ay xeer, ndax wóor na leen ne Yaxya ab yonent
la woon.» 7 Ñu daldi ne ko: «Xamunu fu mu ko

jële.» 8 Yeesu ne leen: «Kon man itam duma leen
wax ci ban sañ-sañ laay defe lii.»

Beykat ya def nañu lu ëpp

9 Ci kaw loolu Yeesu léeb askan wa, lii, ne leen:
«Jenn waay moo jëmbatoon ab tóokëru reseñ,
batale ko ay beykat, daldi dem yoon wu yàgg.
10 Ba tóokër ba ñoree, mu yebal ca beykat ya
ab surga, ngir ñu jox ko wàllam ca meññeef
ma. Beykat ya dóor surga ba, ba noppi dàq ko,
mu dellu loxoy neen. 11 Mu dellu yónni beneen
surga, ñu dóor ko moom itam, torxal ko, dàq
ko, mu dellu loxoy neen. 12 Mu dellooti yónni
ñetteelu surga, kooku it, ñu gaañ ko, sànni ko ca
biti.
13 «Boroom tóokër ba ne: “Nan laay def nag?
Naa yónni sama doomu bopp ji ma sopp boog,
xanaa moom, dinañu ko rus!” 14 Teewul ba
beykat ya gisee doom ji, dañu ne ci seen biir: “Kii
mooy donn; nanleen ko rey, su ko defee ndono
li féeteek nun.” 15 Ba loolu amee ñu génne ko
tóokër ba, rey ko.»

«Ana nu boroom tóokër biy def beykat yi nag?
16 Xanaa dikk, rey beykat yooyu, dénk tóokër ba
ñeneen.» Nit ña dégg loolu daldi ne: «Yàlla
tere!» 17 Yeesu ne leen jàkk, daldi ne: «Kon nag
lii ñu bind, lu muy tekki?

“Doj wi tabaxkat yi beddi woon,
moo mujj di doju coll wi.”

18 Woowu doj, képp ku ci dal, dammtoo, te ku mu
dal, rajaxe la.»

19 Firikati yoon yaak sarxalkat yu mag ya nag,
ca saa sa lañu doon fexee teg Yeesu loxo, ndax

xamoon nañu ne ñoo moom léeb woowu, waaye
nit ña lañu ragal.

Buur ak jagleem, Yàlla ak jagleem

20 Ba mu ko defee ñu bàyyi Yeesu xel, daldi
yebal ay yeerukat, sas leen ñu yiw-yiwlu te di
ko fiir ci kaw kàddu ba jàpp ko, ngir jébbal ko
boroom dëkk bay boroom kilifteef ga ak sañ-sañ
ba. 21 Yeerukat ya dikk ne Yeesu: «Sëriñ bi, xam
nanu ne njub ngay wax, di ko jàngle. Amuloo
parlàqu itam, waaye ci kaw dëgg ngay jànglee
yoonu Yàlla. 22 Wax nu nag ndax yoon maye na,
nu fey Buur Sesaar galag, am déet.»
23 Teewul Yeesu ràññee seen pexe. Mu ne leen:
24 «Joxleen ma ab posetub dinaar, ma gis. Nataal
bii ak tur wii ci binde, kuy boroom?» Ñu ne ko:
«Sesaar.» 25 Mu ne leen: «Kon kay yëfi Sesaar,
joxleen ko Sesaar; te yëfi Yàlla, ngeen jox ko
Yàlla.»
26 Manuñu koo fiir ba jàppe ko menn mbir ca
kanam mbooloo ma, xanaa waaru ca tontam, ba
wedam.

Sadusen ya fiirati nañu Yeesu

27 Ñenn ci Sadusen, yi weddi ne ndee-ndekki
am na, ñoo dikkoon ca Yeesu. Ñu ne ko: 28 «Sëriñ
bi, Musaa da noo bindal ne ku góor, su ku mu
bokkal waajur faatoo te amul ak jabaram doom,
na jël jabaram, ngir amal mbokkam ma dee,
kuutaay. 29 Léegi juróom ñaari góor ñu bokk
ndey ak baay la woon. Taaw ba takk jabar,
gannaaw gi mu faatu, te bàyyiwul doom. 30 Tofo
ba, 31 ak ñaareelu tofo ba, ku ci nekk donn na
ndaw sa ca magam, ñu topplantee ko noonu,

ba juróom ñaar ñépp dee te amuñu ca doom.
32 Gannaaw gi ndaw sa it dee. 33 Ndaw si nag,
keroog ndekkite la, kan la ciy doon jabaram,
gannaaw juróom ñaar ñépp a ko jëloon jabar?»

34 Yeesu ne leen: «Ci àddina sii la góor ñi
ak jigéen ñi di séy. 35 Waaye ña ñu yeyale
ndekkitel ëllëg, yeyale leen bakkan ci àddina siy
ñëw, ñooñu, su boobaa, kenn du ci am jabar
mbaa jëkkër. 36 Dootuñu mana dee it, ndax
niy malaaka lañuy mel. Ay doomi Yàlla lañuy
doon, ndax da leen di fekk dekki. 37 Te Musaa
ci boppam xamle na ne ñi dee dañuy dekki, na
ko téere indee ca mbirum ngarab sa*. Mooy
ba mu wooyee Boroom bi: “Yàllay Ibraayma,
Yàllay Isaaxa, Yàllay Yanqóoba.” 38 Kon moom
du ñi dee lay seen Yàlla, xanaa ñiy dund, ndax
fa moom, ñépp a ngi dund.»

39 Ci kaw loolu ñenn ca firikati yoon ya àddu
ne ko: «Dëgg nga wax, Sëriñ bi!»

40 Gannaaw loolu ñemeetuñu koo laaj dara.

Almasi sët la, Sang la

41 Yeesu neeti leen: «Nees mana waxe ne
Almasi, Sëtub Daawuda la? 42 Daawuda ci
boppam moo ne ci téereb Sabóor:

“Boroom bi moo ne sama Sang:

‘Toogeel sama ndijoor,

43 ba ma def say noon, sa ndëggastal†.’ ”

44 Gannaaw Daawudaa wooye Almasi “Sang bi,”
nu mu nekke ab sëtam?»

* **20:37** 20.37 Seetal ci *Mucc ga* 3.6. † **20:43** 20.42 Seetal ci *Sabóor* 110.1.

45 Yeesu nag wax ak ay taalibeem, askan wépp
di dégg. Mu ne: 46 «Moytuleen firikati yoon
yi taamoo jaagar-jaagareek seen mbubb yu réy,
di sàkku nuyoob gëddaal ca pénc ma, ak toogu
yu kaname ca jàngu ya, ak péetey teraanga ca
bernde ya. 47 Ñooy saax-saaxee alalu jëtun ñi
tey julli julliy ngistal yu dul jeex. Ñooñu la seen
mbugal di gëna tar.»

21

Sarax néew na te ëpp yool

1 Ci kaw loolu Yeesu xoolaat, daldi gis boroom
alal yi, ñuy dugal seen sarax ca boyetu kër Yàlla
ga. 2 Mu gis itam ab jëtun bu néew doole, mu def
ca ñaari poseti xànjar*. 3 Yeesu ne: «Maa leen
ko wax dëy, jëtun bii, ñii ñépp, moo leen ëpple lu
mu joxe. 4 Ndax ñii ñépp, la ñu woomle, ca lañu
sompe, def ci boyetu sarax bii; waaye moom ci
biir ag ñàkkam la jël mboolem ab dundam, def
ci.»

Yerusalem tas, Doomu nit ki délsi

5 Mu am nag ay nit ñu doon wax ca kër Yàlla ga,
ak taaru doji tànnéef, ya ak yeneen alali jooxe ya
ñu ko rafetale. Yeesu itam ne leen: 6 «Lii ngeen
gis nii, ay jant a ngi ñëw yu fi doj dootul des ci
kaw doj, lépp ay jóoru.»

7 Ñu laaj ko ne ko: «Sëriñ bi, loolu kañ lay
doon? Ak luy doon ub takk buy xamle ne looloo
ngi waaja dikk?» 8 Yeesu ne: «Moytuleen, ngir
ñu bañ leena nax, ndax ñu bareey dikk, tuddoo

---

* **21:2** 21.2 Mooy posetub lepton. Seetal Xaalis ci Leeral yi.

sama tur, naan: "Man a," te naan: "Waxtu wi
jege na." Buleen leen topp. 9 Bu ngeen déggee ay
xare aki salfaañoo, buleen tiit, ndax fàww loolu
jëkka am. Waaye du doonagum muj ga, ca saa
sa.»
10 Mu neeti leen: «Aw xeet dina jógal aw xeet,
am réew jógal am réew. 11 Ay yëngu-yënguy
suuf yu réy dina am, ay xiif aki mbas dikke fu
bare, te xew-xew yu raglu dina am, ak firnde yu
mag yu jóge asamaan. 12 Waaye laata loolu lépp,
yeen, dees na leen teg loxo, fitnaal leen, jébbal
leen kuréli jàngu ya, tëj leen kaso. Dees na leen
yóbbu ci kanami buur aki boroom dëkk ndax
sama tur, 13 ngir ngeen doxe ca yékkati kàdduy
seede. 14 Kon nag defleen bu baax ci seen xel,
ne soxlawuleena waajal kàddug layoo. 15 Ndax
man maa leen di jox làmmiñ wu ànd ak xel, wu
seen benn noon dul mana dàq mbaa di ko weddi.
16 Pexe mu leen jàpplu dina sababoo sax ci seeni
waajur ak seen doomi ndey ak seeni jegeñaale ak
seeni xarit, te dees na rey ñenn ci yeen, 17 Ñépp a
leen di bañ ndax sama tur. 18 Waaye seen genn
kawaru bopp sax du sànku. 19 Saxooleen muñ
nag, daldi mucc.
20 «Bu ngeen gisee gàngooru xare gu gaw
Yerusalem, su boobaa xamleen ne tasteem
dëgmal na. 21 Su boobaa ña mu fekk ca diiwaanu
Yude, nañu daw jëm kaw tund ya, ñi ci biir dëkk
bi, nañu daw génn, te ña mu fekk ca tool ya,
buñu duggsi ci biir dëkk bi. 22 Ndax janti mbugal
lay doon, ngir sottal mboolem lu ñu bindoon.
23 Wóoy ngalla jigéeni wérul ña, ak ñay nàmpal
ca yooyu jant! Ndax tiis wu réy lay doon ci

réew mi, akam sànj ci kaw askan wii. [24] Dinañu
fàddoo ñawkay saamar, te dees na leen jàpp
njaam, yóbbu ci mboolem xeet yi. Te jaambur ñi
dul Yawut ñooy joggati Yerusalem, ba kera àppu
ñooñu dul Yawut di mat.

[25] «Ay firnde dinañu feeñ ci jant bi ak weer wi
ak biddiiw yi. Ci kaw suuf njàqare ak tiitaange
mooy ñeel xeet yi ndax riirum géej gi ak gannax
yi, [26] nit ñiy séentu li nara dikkal àddina, di xëm
ndax tiitaange, nde dooley asamaan dina sàqi.
[27] Su boobaa dees na gis Doomu nit ki di ñëw
ciw niir, ànd ak manoore ak daraja ju réy. [28] Bu
xew-xew yooyu tàmbalee sotti nag, taxawleen te
siggi, ndax seenug njot dëgmal na.»

[29] Ci kaw loolu Yeesu léeb leen ne leen: «Xool-
leen garabu figg mbaa geneen garab. [30] Bu ngeen
gisee mu jebbi, ca ngeen di xamal seen bopp ne
nawet jubsi na ba noppi. [31] Bu ngeen gisee xew-
xew yooyu sotti, noonu itam ngeen di xame ne
nguurug Yàlla dëgmal na.

[32] «Maa leen ko wax déy, niti tey jii duñu wéy
mukk, te loolu lépp sottiwul. [33] Asamaan ak suuf
dina wees, waaye samay wax du wees mukk.

[34] «Moytuleena yaafusal seen bopp ci naan gu
ëpp ak màndite ak xalaati àddina, lu ko moy
bés ba jekki dal ci seen kaw, [35] ndax ni mbaal
di bettee, noonu la bés bay jekkee dal ci kaw
mboolem ñi ci kaw suuf. [36] Teewluleen boog, tey
ñaan saa su nekk, ba mana mucc ci mboolem
looluy nara xew, ngir ngeen taxaw fi kanam
Doomu nit ki.»

[37] Bés bu nekk nag Yeesoo nga doon yendoo
jàngle ca kër Yàlla ga, bu guddee mu fanaani ca

kaw tund wa ñuy wax tundu Oliw ya. 38 Mbooloo
mépp a daan jëlu, fekki ko ca kër Yàlla ga, ngir
déglu ko.

22

Njiiti yoon yi fexeel nañu Yeesu

1 Màggalu Mburu mu amul lawiir, te ñu di
ko wax bésub Mucc, moo jubsi woon. 2 Ci biir
loolu sarxalkat yu mag ya ak firikati yoon ya di
seet nu ñuy fexee ba rey Yeesu, waaye dañoo
ragaloon nit ña. 3 Seytaane nag dugg Yuda, mi
ñuy wooye Iskaryo te mu bokkoon ca Fukk ñaak
ñaar. 4 Yuda daldi diisooji ak sarxalkat yu mag
ya, ak kilifay wattukati kër Yàlla ga, ngir xam
nan lay tege Yeesu ci seeni loxo. 5 Ñu am ca
mbégte, digook moom, ngir jox ko xaalis. 6 Yuda
nangu, di wut nag yoon wu mu wore Yeesu, fu
mbooloo ma teewul.

Yeesu tàggoo na

7 Ci kaw loolu bésu màggalu Mburu mu amul
lawiir agsi, ñu war caa rendi gàttub bésub
Mucc. 8 Yeesu yebal Piyeer ak Yowaan ne leen:
«Demleen, waajalal nu bésub Mucc bi, ba nu
reeri.» 9 Ñu ne ko: «Foo bëgg nu waaje ko fa?»
10 Mu ne leen: «Bu ngeen di dugg ca dëkk ba
rekk, dingeen dajeek waa ju yenu njaqas ndox.
Toppleen ci moom ba ca biir kër ga mu jëm,
11 te ngeen ne boroom kër ga: “Sëriñ bi nee:
Ana néegu gan, bi may reere reeru bésub Mucc,
maak samay taalibe?” 12 Kooku moo leen di won
néegub kaw bu yaa bu ñu defar ba noppi. Foofa
ngeen di waajale.»

13 Ba ñu demee, noonee leen ko Yeesu waxe,
na lañu gise lépp. Ñu daldi waajal reer ba.

14 Ba waxtuw reer jotee, Yeesu toog ak ndaw
ya, 15 ne leen: «Yàkkamti woon naa lool bokk
ak yeen reeru bésub Mucc bii, bala maa tàbbi
coono. 16 Ndax maa leen ko wax, dootuma ko
reer mukk, ba keroog solob reer bi di sotti ca
nguurug Yàlla.»

17 Ci kaw loolu mu jël ab kaas, yékkati kàddug
cant, daldi ne: «Jël-leen kaas bii, te ngeen
séddoo ko. 18 Ndax maa leen ko wax, gannaaw-
si-tey dootuma naan ndoxum reseñ, ba kera
nguurug Yàlla dikk.»

19 Gannaaw loolu mu jël mburu, yékkati
kàddug cant, dagg ko, jox leen ko ne: «Lii moo
di sama yaram wi ñu jooxe ngir yeen. Deeleen
def lii, di ma ko fàttlikoo.»

20 Kaas ba itam noonu la def ak moom gan-
naaw reer ba, ne leen: «Kaas bii mooy kóllëre
gu yees gi fasoo ci sama deret ji leen nara tuurul.
21 Waaye nag ki may wor, loxoom a ngi ci ndab
lii nu bokk. 22 Doomu nit ki déy, ni ñu ko dogale,
noonu lay deme, waaye wóoy ngalla ki pexe mi
ñu koy wore di jaare ci moom.» 23 Ci kaw loolu
taalibe yi di laajante ci seen biir, kan ci ñoom
moo nar jooju jëf.

24 Ab werante itam dikkal leen, ñuy xëccoo ci
seen biir ku wara gëna kawe ci ñoom. 25 Yeesu
nag ne leen: «Buuri xeeti àddina doole lañuy
nguuroo ci seen kaw, teewul ñi leen di néewal
doole, baaxekati nit ñi lañu leen di wooye.
26 Yeen nag bumu deme noonu ci seen biir. Ki

gëna kawe ci yeen, na mel ni moo gën di ndaw,
te njiit li, na mel ni ab surga. 27 Ki ñu taajal ndab
li, ak surga bi ko taajal, ana ku ci gëna kawe?
Xanaa du ki ñu taajal? Moonte man, ci seen biir
laa tooge toogaayu surga! 28 Yeen nag yeenay ñi
des ak man ci sama biir coono. 29 Man itam ni ma
sama baay dénke nguur, ni laa leen koy dénke.
30 Yeenay lekk ak a naane ca sama ndab, ca sama
nguur, te yeenay tooge ay gàngune, di jiite fukki
giiri bànni Israyil ak ñaar.»

31 Yeesu neeti: «Simoŋ, Simoŋ! Seytaane kat
mu ngi sàkku ab sañ-sañ ngir man leena jéri
ni am pepp. 32 Waaye man tinul naa la, ngir sa
ngëm baña giim. Yaw nag boo wañña̧ikoo, nanga
dooleel sa bokki gëmkat.» 33 Piyeer ne ko: «Sang
bi, jekk naa ci ànd ak yaw kaso, ak ci ànd ak yaw
dee.» 34 Yeesu ne ko: «Piyeer, maa la ko wax,
bala ganaar a sab tey jii, dinga weddi ñetti yoon
ne xam nga ma.»

35 Yeesu neeti leen: «Ba ma leen yebalee te du
dencukaayu xaalis, du mbuus, du carax yu ngeen
yóbbaale, ndax ñàkk ngeen dara?» Ñu ne ko:
«Déedéet.» 36 Mu ne leen: «Léegi nag képp ku
am dencukaayu xaalis, na ko jël, ku am mbuus
it, na ko jël; ku amul saamar, na jaay mbubbam,
jënde saamar. 37 Ndax maa leen ko wax, li ñu
bind ne, “Mook defkati mbon yi lañu boole ab
àtte,” fàww mu am ci man, te loolu jëm ci sama
mbir mu ngi sottisi.» 38 Ñu ne ko: «Sang bi, ñaari
saamar a ngi fi.» Mu ne leen: «Doy na.»

Yeesu ñaan na ca tundu Oliw ya

39 Ci kaw loolu Yeesu génn, jëm ca tundu Oliw
ya, na mu ko baaxoo woon, taalibe ya topp ci
moom. 40 Ba mu agsee ca bérab ba, da ne
leen: «Ñaanleen, ngir baña tàbbi cig fiir.» 41 Ba
loolu amee mu dànd leen lu tollook saanu xeer,
daldi sukk, di ñaan. 42 Mu ne: «Baay, su dee
sa coobare, teggil ma kaasu naqar bii. Bumuy
sama coobare nag, waaye yaw, na sa coobare
am.» 43 Malaaka mu bawoo asamaan daldi koy
feeñu, dooleel ko. 44 Njàqare nag jàpp Yeesu, mu
gënatee tënku ci kàdduy ñaanam, ba aw ñaqam
mujj mel ni lumbi deret, di dal ci suuf.
45 Mu ñaan ba noppi, daldi jóg, délsi ci taalibe
yi, fekk leen ñuy nelaw, sonn lool ndax aw tiis.
46 Mu ne leen: «Lu ngeen di nelaw? Jógleen
ñaan, ngir baña tàbbi cig fiir.»

Jàpp nañu Yeesu

47 Naka la Yeesu di wax, daaneelagul, mbooloo
ne jimeet, ka ñuy wax Yuda, di kenn ca Fukk
ñaak ñaar jiite leen. Yuda dikk ba ci Yeesu, bëgg
koo fóon. 48 Yeesu ne ko: «Yuda, fóon ngay
wore Doomu nit ki!» 49 Ña ànd ak Yeesu nag
gis la ca nara topp, ñu ne: «Sang bi, nu jame
saamar boog?» 50 Kenn ci ñoom daldi caw surgab
sarxalkat bu mag ba, njoof noppu ndijooram.
51 Teewul Yeesu ne: «Bàyyileen, na fi yem.» Mu
laal noppu waa ja, wéral ko.
52 Ba loolu amee Yeesu wax ak ña ko jàppsi:
sarxalkat yu mag ya, ak kilifay wattukati kër
Yàlla ga, ak mag ña. Mu ne leen: «Mbete dama
di ab fippukat, ba ngeen dikkey saamar aki njur.
53 Moona bés bu nekk, maak yeen la woon ca kër

Yàlla ga, te teguleen ma loxo. Waaye seen waxtu
la léegi, bi kilifteefug lëndëm ayee nii.»

Piyeer jàmbu na

54 Ba mu ko defee ñu jàpp Yeesu, yóbbu ko ba
ca kër sarxalkat bu mag ba, Piyeer dànd fu sore,
topp ca. 55 Fekk na ñu taal sawara ca digg ëtt ba,
toog yéew sawara wa, Piyeer dikk toog ca seen
biir. 56 Ab surga bu jigéen nag gis ko, mu toog
fi kanam taal bi, mu ne ko jàkk, ne: «Kii it ci
la, moom la àndaloon!» 57 Piyeer nag miim, ne:
«Soxna si, xawma kooku!» 58 Nes tuut keneen
gis ko ne: «Yaw it ci ñoom nga!» Piyeer ne ko:
«Waa jii, du man!»
59 Ba ñu ca tegee lu mat waxtu, keneen jaaraat
ca wax ja ne: «Kii kay wax-dëgg, moom la
àndaloon, nde waa Galile la.» 60 Teewul Piyeer
ne ko: «Waa jii, li ngay wax, xawma ma ko
de!» Ca saa sa, ganaar sab, te kàddug Piyeer
daanoogul sax. 61 Ci kaw loolu Sang bi geesu, ne
jàkk Piyeer, Piyeer fàttliku la ko Sang bi waxoon
ne ko: «Bala ganaar a sab tey jii, dina fekk nga
jàmbu ma ñetti yoon.» 62 Piyeer nag génn, di
jooy jooy yu metti.

Mitital nañu Yeesu

63 Ci kaw loolu ña jàpp Yeesu, di ko kókkali ak
a dóor. 64 Ñu muur kanam gi, naan ko: «Yaw,
waxal nu kàddug waxyu boog, ana ku la dóor?»
65 Yeneen saaga yu bare tifaar nañu ko ko.

Yeesu janoo naak Pilaat ak Erodd

66 Ba bët setee, mbooloom magi askanu Yawut,
ak sarxalkat yu mag ya, ak firikati yoon ya, ñépp

daje. Ñu yóbbu Yeesu ca seen kurélu àtte ba.
67 Ñu ne ko: «Soo dee Almasi, wax nu ko.» Mu
ne leen: «Su ma leen ko waxee, dungeen ma
gëm. 68 Te su ma leen laajee, dungeen tontu.
69 Waaye gannaaw-si-tey, Doomu nit ki mooy toog
ci ndijooru Yàlla, Aji Man ji.» 70 Ñépp daldi ne:
«Kon yaay Doomu Yàlla?» Mu ne leen: «Yeena
waxal seen bopp ne man la.» 71 Ñu ne nag: «Lu
nuy doyeeti seede, gannaaw nun ci sunu bopp
noo ko dégge ci gémmiñam!»

23

1 Gannaaw loolu mbooloo ma mépp jóg, daldi
yóbbu Yeesu ca Pilaat. 2 Ñu tàmbali di ko sosal,
naan: «Kii lanu fekk muy fàbbi askan wi, di aaye
ku fey Sesaar galag, te naan moom ci boppam
mooy Almasi, di buur.» 3 Pilaat laaj ko ne ko:
«Yaa di buurub Yawut yi?» Mu ne ko: «Yaa
ko wax.» 4 Pilaat ne sarxalkat yu mag ya ak
mbooloo ma: «Waa jii, gisuma ci moom genn
tooñ.» 5 Teewul ñu gëna dëggal seeni wax, ne:
«Mooy yékkati askan wi, ndax li muy jàngle ci
mboolem réewum Yawut, dale ko ca Galile ba
fii.»

6 Pilaat dégg loolu, daldi ne: «Waa jii waa
Galile la?» 7 Ba mu wóoree Pilaat ne ca diiwaan,
ba ca kilifteefu Erodd la Yeesu bokk, ca la
ko yónnee Erodd, yemook Erodd itam nekk
Yerusalem ca fan yooya.

8 Ba Erodd gisee Yeesu, bég na lool, ndax
yàggoon na koo bëgga gis, ngir la mu déggoon
ay mbiram, ba tax mu yaakaara teewe ay
kéemaanam. 9 Mu laaj ko lu bare, Yeesu tontuwu

ko. 10 Sarxalkat yu mag ya ak firikati yoon yaa
nga taxaw, di ko tuumaal ak doole. 11 Erodd aki
dagam nag sewal Yeesu, di ko ñaawal. Gannaaw
loolu mu solal ko mbubb mu yànj, delloo ko
Pilaat. 12 Erodd ak Pilaat, bésub keroog ay xarit
lañu, doonte ay noon lañu woon.

13 Ci kaw loolu Pilaat woo sarxalkat yu mag
ya, ak njiit ya ak askan wa. 14 Mu ne leen:
«Yeena ma indil waa jii, ne ma mooy lajjal
askan wi. Man nag laaj naa ko ci seen kanam,
waaye gisuma ci moom genn tooñ ci li ngeen
ko tuumaal. 15 Erodd itam gisul lenn ci moom,
ndax moo nu ko yónneewaat. Mu ngoog, waa jii
deful lenn lu jar àtteb dee. 16 Kon nag dama koy
dóorlu, yiwi ko.» 17 Booba fàww Erodd bàyyil
leen kenn ca bésu màggal ga. 18 Ñépp daldi
xaacoondoo, ne: «Reyal kii te yiwil nu Barabas!»

19 Barabas nag fippu gu amoon ca dëkk ba, ak
nit ku ñu fa bóom, moo waral ñu tëj ko kaso.
20 Pilaat namma bàyyi Yeesu, daldi waxaat ak
mbooloo ma. 21 Teewul ñuy xaacu, naan: «Daaj
ko ci bant! Daaj ko ci bant!»

22 Pilaat ne leen ñetteel bi yoon: «Ana lu bon
lu kii def? Lenn lu jar dee, gisuma ko ci moom.
Kon nag, dama koy dóorlu, yiwi ko.» 23 Ñu
gënatee xaacu, di sàkku ñu daaj ko ci bant. Seen
coow la mujj ko ëpp doole. 24 Ci kaw loolu Pilaat
dogal ñu defal leen la ñu sàkku. 25 Mu yiwi ka
ñu ko ñaanoon, te jëfi fippu ak nit ku ñu bóom
taxoon ñu tëj ko kaso. Yeesu nag, mu teg ko ci
seeni loxo, ngir ñu def ko lu leen neex.

Daaj nañu Yeesu ci bant

26 Ba ñuy yóbbu Yeesu, jenn waay ju dëkk
Siren, ñu di ko wax Simoŋ, moom lañu dajeel,
mu jóge ca tool ya. Ñu teg bant ba ñuy daaj
Yeesu, ngir mu gàddu ko, topp ca moom. 27 Nit
ñu bare nag topp ko, jigéen ñay yuuxu, di ko
jooy. 28 Yeesu geesu leen, ne: «Yeen jigéeni
Yerusalem, buleen ma jooy! Jooyleen seen bopp
ak seeni doom. 29 Ay jant a ngi ñëw kat, dees
na ca ne: “Ndokklee jigéen ju tëlee am doom,
masula jur, masula nàmpal!” 30 Su boobaa,

“Nit ñee naan tund yu mag yi: ‘Daanuleen ci
sunu kaw!’,
naan tund yu ndaw yi: ‘Suul-leen nu!’ ”

31 Ndegam bant bu tooy lees di def nii, ana nu
bant bu wow di mujje?»

32 Yóbbaale nañu itam ñaari saaysaay, ngir
boole leen ak Yeesu, rey leen. 33 Ba ñu agsee
ca bérab, ba ñuy wax Kaaŋu bopp, fa lañu daaj
Yeesu ci bant, daajaale ñaari saaysaay ya, kenn
ca ndijooram, ka ca des ca càmmoñam.

34 Ci kaw loolu Yeesu ne: «Baay, baal leen,
ndax li ñuy def, xamuñu ko.» Ñu daldi tegoo
bant ay yéreem, ngir séddoo ko. 35 Mbooloo
maa nga taxaw di seetaan, njiit ya ñoom di
ko kókkali, naan: «Musal na ay nit; na musal
boppam nag, ndegam mooy Almasib Yàlla, ki ñu
fal!» 36 Takk-der ya it di ko ñaawal. Ñu dikk,
tàllal ko bineegar, ngir mu naan. 37 Ñu ne ko:
«Gannaaw yaa di buurub Yawut yi, musalal sa
bopp!»

38 Ñu bindal ko nag fa ko tiim, mbind mii: «Kii
mooy buurub Yawut yi.»

39 Kenn ca saaysaay ya ñu wékkoon ci bant, di
ko xas, naan ko: «Xanaa du yaw yaay Almasi?
Wallul sa bopp te wallu nu!» 40 Moroom ma nag
femmu ko, ne ko: «Ragaloo sax Yàlla, te yaa
ngi ci menn mbugal mii? 41 Nun sax, lii jaadu
na ci nun, ndax sunu yoolu jëf lanu jot. Waaye
kii deful dara lu teggi yoon!» 42 Mu teg ca ne:
«Yeesu, boo délsee ci sa nguur, fàttliku ma!»
43 Yeesu ne ko: «Yaw laa ne déy, bésub tey jii,
man ngay nekkal fa Àjjana.»

Yeesu saay na

44 Ba ñu demee ba tollu wetu fukki waxtu
ak ñaar ca bëccëg, ag lëndëm a wàcc ca réew
ma mépp, ba fukki waxtu ak juróom ca ngoon.
45 Naka la jant bi giim, ridob biir néeg Yàlla ba
xar ca digg ba.
46 Ci kaw loolu Yeesu àddu ca kaw, ne: «Baay,
jébbal naa la samag noo!» Ba mu waxee loolu
la dee. 47 Njiitu takk-der ba ko teewe woon nag
sàbbaal Yàlla, ne: «Aylayéwén, waa jii ku jub
la.»
48 Ba loolu amee mboolem ña fa daje woon di
seetaan te teewe loolu, ñépp dellu seeni kër, tey
fëgg seen dënn ndaxu tiis. 49 Mboolem xamey
Yeesu, ak jigéen ña ko toppe woon ca Galile, ña
nga dànd lu sore, di seetaan.

Rob nañu Yeesu

50 Ndeke jenn waay ju ñuy wax Yuusufa, ma
nga bokkoon ca kurélu àttekati Yawut ya. Ku
baax, ku jub la woon. 51 Kooku ànduloon ca
àtteb kurél ga ak seen jëf jooju. Ma nga cosaanoo
woon dëkkub Yawut ba ñuy wax Arimate, te

moom itam, nguurug Yàlla la doon séentu.
52 Moom moo dem ca Pilaat, sàkku ci moom,
mu jox ko néewub Yeesu. 53 Gannaaw loolu
mu wàccee ko ca bant ba, sànge ko càngaayal
lẽe, denc ko ci bàmmeel bu ñu yett ciw doj, te
maseesu caa denc ab néew. 54 Bésub Waajal la
woon, bésub Noflaay bi ci topp di waaja taxaw.
55 Fekk na jigéen ña dale woona ànd ak Yeesu ca
Galile, ña nga topp ca Yuusufa. Ñu gis bàmmeel
ba, ak na ñu ca dence néew ba. 56 Ba loolu amee
ñu dellu, waajali cuuraay ak diwu xeeñlu ngir
néew ba. Bésub Noflaay nag taxaw, ñu dal-lu, ni
ko yoon santaanee.

24

Yeesu Almasi dekki na

1 Ca ëllëg sa, di ndoortel ayu bés, jigéen ña
jëlu dem ca bàmmeel ba, yóbbaale cuuraay la
ñu waajal. 2 Ñu agsi bàmmeel ba, fekk ñu randal
doj wa uboon bunt ba, laf ko ca wet ga. 3 Ñu
dugg, fekkuñu fa néewu Sang Yeesu. 4 Naka
lañu nekke seenug njaaxle ci loolu, ñaari góor
ne jimeet fa seen wet, sol yére yuy melax. 5 Naka
la leen tiitaange jàpp, ba ñu sukk, dëpp seen jë
fa suuf, ñu ne leen: «Kiy dund, lu tax ngeen
di ko seet ci biir ñi dee? 6 Nekku fi; dekki
na. Fàttlikuleen la mu leen waxoon, ba mu
génnagulee Galile. 7 Da noon: “Fàww ñu teg
Doomu nit ki ci loxoy bàkkaarkat yi, ñu daaj ko
ci bant, rey ko, ba ñetteelu fanam, mu dekki.”»
8 Booba lañu fàttliku kàddug Yeesu googu.

9 Ñu jóge ca bàmmeel ba, dem àgge loolu lépp
Fukk ñaak benn, ak ña ca des ñépp. 10 Jigéen
ña àgge loolu ndaw ya ñoo doon Maryaamam
Magdala, ak Yowaana, ak Maryaama yaayu
Yanqóoba, ak itam ñeneen jigéen ñu àndoon
ak ñoom. 11 Teewul ñu def waxi jigéen ña ay
caaxaan, ba gëmuñu leen. 12 Piyeer nag jóg, daw,
ba ca bàmmeel ba. Mu sëgg, yër, gisul lu dul
càngaay la. Mu daldi ñibbi, jaaxle lool ca mbir
ma.

Yeesu feeñ na ca yoonu Emayus

13 Ndeke ca bés booba ñaar ca taalibe yaa
nga woon ca yoonu dëkk bu ñuy wax Emayus,
digganteem ak Yerusalem wara tollu ci fukki
kilomeetar. 14 Ña ngay waxtaane mboolem
xew-xew yooyu. 15 Naka lañuy waxtaan ak a
diisoo, Yeesu ci boppam dab leen, ànd ak ñoom.
16 Teewul seeni gët tëlee ràññee, ba manuñu koo
xàmmi. 17 Yeesu ne leen: «Lu ngeen di waxtaane
nii ci yoon wi?» Ñu daldi taxaw, seen kanam
lëndëm ndaxu tiis. 18 Kenn ci ñoom, ku ñuy wax
Kelyopas ne ko: «Xanaa yaw rekk de, yaa dal
Yerusalem te umple li fi xew fan yii?» 19 Yeesu ne
leen: «Lu fi xew?» Ñu ne ko: «Mbirum Yeesum
Nasaret. Mu doonoon ab yonent bu manoorewu
ci jëf ak ci kàddu, Yàlla ak askan wépp seede.
20 Waaye sunu sarxalkat yu mag ak sunuy njiit
ñoo ko teg ciy loxo, ngir ñu teg ko àtteb dee,
daaj ko ci bant. 21 Nun nag danoo yaakaaroon
ne mooy jotsi Israyil. Loolu lépp teewul nu ngii
ci ñetteelu fan, ba mbir yooyu amee ba tey. 22 Ay
jigéen ñu bokk ci nun nag ñoo nu jaaxal. Ndax

ñoo jëlu dem ca bàmmeel ba, 23 waaye fekkuñu
fa néewam. Ñu dikk, ne ay malaakaa leen feeñu,
xamal leen ne Yeesoo ngi dund. 24 Ñenn ci sunuy
àndandoo it dem nañu ca bàmmeel ba, fekk ko
noonee ko jigéen ña waxe. Waaye moom, gisuñu
ko.»

25 Ci kaw loolu mu ne leen: «Yeen daal, yeena
ñàkk xel, yeena naqarim xel, ndegam ba tey
gëmaguleen mboolem li yonent yi xamle woon!
26 Xanaa du fàww Almasi daj boobu coono, doora
dugg ci teraangaam?» 27 Mu tàmbalee nag ci
Yonent Yàlla Musaa, jaare ci yonent yépp, tekkil
leen mboolem lu Mbind mi indi ci mbiram.

28 Naka lañuy jub dëkk, ba ñu jëm, mu mel ni
ku nara jubal yoonam. 29 Ñu daldi koy téye, ne
ko: «Dalal ak nun, ndax jant baa ngi so, léegi
mu guddi.»

Ba loolu amee mu dugg, dal ak ñoom. 30 Ba
reer jotee mu toog ak ñoom ca ndab la, jël mburu
ma, yékkati kàddug cant, daldi dagg, jox leen.
31 Ca la seeni gët ubbiku, ñu xàmmi ko. Moom
nag, mu ne mes, réer leen. 32 Ba loolu amee,
ku nekk naan sa moroom: «Ndax yéguloo woon
cawartey xol bu tooy, ba muy wax ak nun ci yoon
wi, di nu firil Mbind mi?»

33 Ñaari taalibe ya daldi jóg ca waxtu woowu
tembe, dellu Yerusalem, ca Fukk ñaak benn. Ñu
fekk leen ñu dajeek seeni àndandoo. 34 Ci kaw
loolu ñu ne ñaar ña jóge Emayus: «Ndeke Sang
bi kay, dekki na; feeñu na Simoŋ!» 35 Ñaari
taalibe ya ñoom it, nettali leen la xewoon ca

yoon wa ak na ñu xàmmee Yeesu, ba mu daggee
mburu ma.

Yeesu feeñu na ay taalibeem

36 Ba ñaari taalibe ya di nettali loolu, ca la
Yeesu ci boppam ne jimeet taxaw ci seen biir,
ne leen: «Jàmm seen!» 37 Tiitaange lu réy jàpp
leen, ñu foog ne njuuma lañu gis. 38 Yeesu nag ne
leen: «Lu ngeen di jaaxle, ak lu ngeen di xel-yaar
nii? 39 Xool-leen samay loxo ak samay tànk. Man
la. Làmbleen ma, ba xam! Njuuma amul suux,
amuli yax, nii ma ko ame, ngeen gis.» 40 Loolu la
leen wax, daldi leen won ay loxoom aki tànkam.
41 Taalibe ya nag boole mbég akug jaaxle ba tax
manuñu koo gëm. Mu ne leen: «Lu ngeen fi am,
lu ñuy lekk?» 42 Ñu jox ko dogu jën wu ñu lakk.
43 Mu jël ko, lekk ci seen kanam.
44 Ci kaw loolu mu ne leen: «Lii moo di kàddu
ya ma leen waxoon ba ma nekkee ak yeen. Noon
naa leen: Mboolem li ñu bind ci samay mbir
ci yoonu Musaa, ak ci téerey yonent yi, ak ci
Sabóor, fàww lépp sotti.» 45 Ca la ubbi seen xel,
ngir Mbind mi leer leen. 46 Mu ne leen: «Nii
lees binde, ne fàww Almasi dee ci biir coono, ba
ñetteelu fanam, mu dekki, 47 te ciw turam, dees
na dale ci Yerusalem, yégal xeet yépp, tuubeel gu
jur njéggalug bàkkaar. 48 Loolu yeena ko seede.
49 Man ci sama bopp maa leen di yónnee li sama
baay dige. Waaye yeen toogleen ci dëkk bi, ba
kera ñu leen solee manoore ju bawoo fa kaw.»

Yeesu tàggooti na

50 Gannaaw loolu Yeesu yóbbu leen ca wetu Be-
tani. Ci kaw loolu mu yékkati ay loxoom, barkeel

leen. 51 Ba mu leen di barkeel, ca la teqlikoo ak
ñoom, ñu yéege ko asamaan. 52 Ñoom nag, ñu
sujjóotal ko, daldi dellu Yerusalem, ànd ak mbég
mu réy. 53 Saa su nekk, ña nga woon ca kër Yàlla
ga foofa, di sant Yàlla.

Kàddug Yàlla gi
Wolof Bible 2020 revision.
La bible en wolof; revision 2020

copyright © 2010, 2020 La Mission Baptiste du Sénégal

Language: Wolof

Dialect: Regional Wolof

Translation by: La MBS

For complete copyright statement, please see http://sng.al/copyright
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2020-07-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 23 Jul 2020
eb088fb7-76e3-5c5f-ab35-a0da6cd8fd40